

UC-NRLF

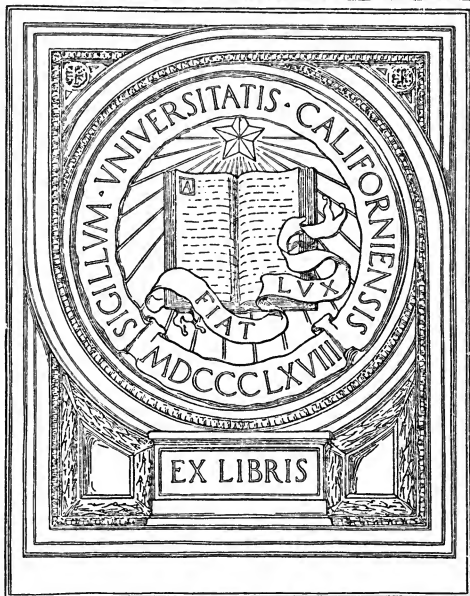
QB 256 353

5 ONDI GRAMMAR
AND
VOCABULARY.

YB 80436

S-P-G-K

GIFT OF
HORACE W. CARPENTIER

EX LIBRIS

GONDI GRAMMAR

AND

VOCABULARY.

BY

REV. H. D. WILLIAMSON, M.A.,

CHURCH MISSIONARY SOCIETY, MANDLA, C.P.

LONDON :

SOCIETY FOR PROMOTING CHRISTIAN KNOWLEDGE,
NORTHUMBERLAND AVENUE, CHARING CROSS, W.C.

CARPENTIER

LONDON :

PRINTED BY GILBERT AND RIVINGTON, LIMITED.

ST. JOHN'S HOUSE, CLERKENWELL ROAD.

GONDI GRAMMAR.

THE NOUN.

Gender.—The masculine gender in Gondi is used simply for the names of males: all other objects may be spoken of as neuter or feminine. It is difficult to decide under which name non-masculine nouns should be grouped; if the language be viewed from the stand-point of its neighbour, Hindi, they should be called feminine, but as one of the Dravidian languages it is more natural perhaps to view them as neuter.

Number.—There are two numbers, singular and plural: dual does not exist in Gondi.

Formation of the plural.

Rules.—(1) Add क *k* to the singular; ex., काल *kál*, a foot, plural काल्क *káلك*, feet.

(2) Add अंग *ang* to the singular, if the word ends with a long vowel, especially after double consonants; ex., पिटे *pitte*, a bird, plural पिटेग *pitteṅ*, birds; मट्टा *matṭá*, a mountain, plural मट्टांग *matṭaṅg*, mountains.

(3) If the word in the singular ends with the

consonant र *r* after a long vowel, the र *r* usually becomes ह्क *hk*; ex., मिञ्जार *miár*, a daughter, plural मिञ्जाह्क *miáhk*, daughters.

N.B.—A few which end with long vowels add ह्क *hk* in the plural, at the same time shortening the vowel; ex., मायजू *máyjú*, wife, plural मायजूह्क *máyjuhkh*, wives.

Exceptions to the above rules:—

अल्ली *allí*, a rat, plural अल्क *alk*, rats.

मरीं *marrí*, a son, plural मर्क *mark*, sons.

सरीं *sarrí*, a road, plural सर्क *sark*, roads.

The affix वाड़े *wáre*, people, plural वाड़ेर्क *wárekh*, people.

कल्ले *kalle*, a thief, plural कल्लेर्क *kallerkh*, thieves.

दाऊ *dáú*, father, plural दाऊल्क *dáulkh*, fathers.

पुड़ी *purí*, an insect, plural पुर्क *purkh*, insects.

मामा *mámá*, father-in-law, plural मामाल *mámál*, fathers-in-law.

सिड़ी *sirí*, a parrot, plural सिर्क *sirk*, parrots.

Declension.—Changes of the noun preparatory to forming the root for declension:—

(1) Some add the case-termination to the simple unaltered word; ex., पिंडो *pindí*, flour, पिंडी ता *pindí tá*, of flour.

(2) Some drop the final letter before the case-termination; ex., डोंगुर *dongur*, jungle, डोंगुता *don-*

gutá, of the jungle ; रोन *ron*, a house, रोते *rote*, in a house.

(3) Some drop the last two letters before the case-termination ; ex., पाटांग *pátang*, songs, पाटाना *pátána*, of songs ; मटांग *maṭang*, mountains, मटाना *maṭána*, of mountains.

Rules for Declension.

(1) Nouns which form their plural in क *k* or झ *hk* add to the root :—

	Singular.	Plural.
Genitive,	तोर <i>tor</i> , तोर्क <i>tork</i> , ता <i>tá</i> , तांग <i>tang</i> .	नोर <i>nor</i> , नोर्क <i>nork</i> , ना <i>ná</i> , नांग <i>naṅg</i> .
Dat. & Acc.,	तुन <i>tun</i> .	उन <i>un</i> .
Locative,	ते <i>te</i> .	ने <i>ne</i> .
Ablative,	ताल <i>tál</i> .	नाल <i>nál</i> .
Prep. root,	त <i>t</i> .	उन <i>un</i> .

The following, with many other words, follow this rule :—

मडा *mará*, a cow ; लेगं *leng*, a voice ; अल्ली *allí*, a rat ; पुंगार *pungár*, a flower ; नांगेल *naṅgel*, a plough ; मन्दुल *mendul*, a body ; आर *ár*, a woman ; रोन *ron*, a house ; डोंगुर *ḍongur*, jungle ; मेस *mes*, an egg ; नेल *nel*, a field ; कुरै *kurr*, a hen ; तोल *tol*, skin ; पीर *pír*, the stomach ; सर्री *sarrí*, a road ; नार *nár*, a field.

But notice (a) In नेल *nel*, कुरै *kurr*, and तोल

tol, the त *t* of the inflection becomes द *d*, for the sake of euphony; as नेदे *nede*, कुर्रदोर *kurrdor*, तोलदा *toldá*.

(b) In सर्री *sarrí*, the same change is usually made; as सरदे *sarde*, सरदोर *sardor*.

(c) In पीर *pír* and नार *nár*, the त *t* of the inflection is hardened into ट *t̥*; as पीटे *píte*, नाटे *náte*.

N.B.—नार *nár* also makes a genitive singular नाटेनोर *nátenor*.

(2) A large class of nouns, chiefly ending in झाल *ál*, change त *t*, the first letter of the usual case inflection, into न *n*: the case forms thus becoming:—

	Singular.	Plural.
Genitive,	नोर <i>nor</i> , नोर्क <i>nork</i> , ना <i>ná</i> , नांग <i>náng</i> .	The plural remaining as above, except that there is a vocative.
Dat. & Acc.,	न <i>n</i> .	
Locative,	ने <i>ne</i> .	
Ablative,	नाल <i>nál</i> .	
Prep. root,	न <i>n</i> .	
Vocative,	नी <i>ní</i> .	नीट <i>nít</i> .

So the following:—माइसाल *mársál*, a man; पेइगाल *pergál*, a boy; मूंजाल *múnjál*, a monkey; बीलाल *bílál*, a cat; अइजाल *arjál*, a bear; गधाल *gadhál*, a donkey, &c.

Also:—पेइगी *pergí*, a girl; सर्री *sarrí*, a son;

मायजू *máyjú*, a wife; कल्ले *kalle*, a thief; मिञ्जार *miár*, a daughter; सेलार *selár*, a sister; टाली *táli*, a cow; तम्मुर *tammur*, a brother; फापे *phápe*, a butterfly.

(3) Nouns which form their plural by adding अंग *ang* to the singular, have नुंग *nung* and न *n* for their case-inflections of the dat. and acc. plural, and plural prepositional root.

So the following:—आकी *áki*, a leaf; पाटा *pátá*, a song; पिट्टे *pitte*, a bird; मट्टा *matá*, a mountain; छौवा *chhouvá*, a child; पन्ने *panne*, a frog; पही *paddí*, a pig; नन्नी *nanní*, the loins; कची *kachí*, iron; दूदू *dúdu*, the breasts; कोड़ा *korá* a horse; साड़ी *sári*, bread; अर्मी *armí*, a buffalo, &c.

Some examples of the declensions of nouns, to illustrate the above rules, are here given:—

	Singular.	Plural.
Nominative,	तम्मूर <i>tammúr</i> , a brother.	तम्मूर्के <i>tammúrk</i> .
Genitive,	तम्मूनोर <i>tammúnor</i> , नोर्के <i>-nork</i> , ना <i>-ná</i> , नांग <i>-náng</i> .	तम्मूर्केनोर <i>tammúrk-</i> <i>nor</i> , नोर्के <i>-nork</i> , ना <i>-ná</i> , नांग <i>-náng</i> .
Dat. & Acc.	तम्मून <i>tammún</i> .	तम्मूर्केन <i>tammúrkun</i> .
Locative,	तम्मून्ते <i>tammúnte</i> .	तम्मूर्केने <i>tammúrkne</i> .
Ablative,	तम्मूनसे <i>tammúnse</i> , तम्मूनताल <i>tam-</i> <i>múntál</i> .	तम्मूर्केनाल <i>tammúrk-</i> <i>nál</i> , तम्मूर्केसे <i>tam-</i> <i>múrkse</i> .

	Singular.	Plural.
Prep. root,	तम्मून <i>tammún.</i>	तम्मूर्क <i>tammúrk.</i>
Vocative,	तम्मूनी <i>tammúní.</i>	तम्मूनीट <i>tammúnít.</i>

N.B.—The four forms of the genitive are used respectively when the governing word is in the masc. sing., fem. sing., masc. plural, and fem. plural.

	Singular.	Plural.
Nominative,	छौवा <i>chhouwá,</i> a child.	छौवांग <i>chhouwáng</i>
Genitive,	छौवातोर <i>chhouwá-</i> <i>tor,</i> तोक <i>-tork,</i> ता <i>tá,</i> तांग <i>-táng.</i>	छौवानोर <i>chhouwa-</i> <i>nor,</i> नोक <i>-nork,</i> ना- <i>ná,</i> नांग <i>-náng.</i>
Dat. & Acc.	छौवातुन <i>chhouwá-</i> <i>tun.</i>	छौवानुंग <i>chhouwá-</i> <i>nung.</i>
Locative,	छौवाते <i>chhouwáte.</i>	छौवाने <i>chhouwáne.</i>
Ablative,	छौवाताल <i>chhouwá-</i> <i>tál,</i> छौवासे <i>chhou-</i> <i>wáse.</i>	छौवानाल <i>chhouwá-</i> <i>nál.</i>
Prep. root,	छौवा <i>chhouwá.</i>	छौवान <i>chhouwán.</i>
Vocative,	छौवानी <i>chhouwání.</i>	छौवानीट <i>chhouwá-</i> <i>nít.</i>
Nominative,	मायजू <i>máyjú,</i> a wife.	मायजूःक <i>máyjuak.</i>
Genitive,	मायजूनोर <i>máyjunor,</i> नोक <i>-nork,</i> ना <i>-ná,</i> नांग <i>náng.</i>	मायजूःकनोर <i>máyju-</i> <i>aknor,</i> नोक <i>-nork,</i> ना- <i>ná,</i> नांग <i>-náng.</i>

	Singular	Plural.
Dat. & Acc.	मायजून <i>máyjún.</i>	मायजुःकुन <i>máyjuakun.</i>
Locative,	मायजूने <i>máyjüne.</i>	मायजुःकने <i>máyjuakne.</i>
Ablative,	मायजूनाल <i>máyjúnál,</i> मायजूनसे <i>máyjúnse.</i>	मायजुःकनाल <i>mayjuaknál,</i> मायजुःकसे <i>máyjuakse.</i>
Prep. root,	मायजून <i>máyjún.</i>	मायजुःक <i>máyjuak.</i>
Vocative,	मायजूनी <i>máyjúní.</i>	मायजुनीट <i>máyjúnít.</i>
Nominative,	दाउ <i>dáu,</i> brother (in a general sense).	दाउल्क <i>daułk.</i>
Genitive,	दाउनोर <i>dáunor,</i> नोर्के <i>-nork,</i> ना <i>ná,</i> नांग <i>náng.</i>	दाउल्कनोर <i>daułknor,</i> नोर्के <i>-nork,</i> ना <i>-ná,</i> नांग <i>náng.</i>
Dat. & Acc.	दाउन <i>dáun.</i>	दाउल्कुन <i>dáulkun.</i>
Locative,	दाउने <i>dáune.</i>	दाउल्कने <i>dáulkne.</i>
Ablative,	दाउनाल <i>dáunál,</i> दाउनसे <i>dáunse.</i>	दाउल्कनाल <i>dáulknál,</i> दाउल्कसे <i>dáulkse.</i>
Prep. root,	दाउन <i>dáun.</i>	दाउल्कुन <i>dáulkun.</i>
Vocative,	दाउनी <i>dáuní.</i>	दाउनीट <i>dáunít.</i>

THE PRONOUN.

Personal Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	नन्ना <i>nanná,</i> I.	मम्माट <i>mammát.</i>

	Singular.	Plural.
Genitive,	नावोर <i>náwor</i> , नावोर्के <i>náwork</i> , नावा <i>náwá</i> , नावांग <i>na- wáng</i> .	मावोर <i>máwor</i> , मावीर्के <i>máwork</i> , मावा <i>máwá</i> , मावांग <i>má- wáng</i> .
Dat. & Acc.	नाकुन <i>nákun</i> , नाक <i>nák</i> (uncom- mon).	माकुन <i>mákun</i> , माक <i>mák</i> (uncom- mon).
Locative,	नाते <i>náte</i> .	माते <i>máte</i> .
Ablative,	नाताल <i>nátál</i> , नावा- ताल <i>náwátál</i> , नासे <i>náse</i> .	मावाताल <i>máwátál</i> , मासे <i>máse</i> .
Prep. root,	ना <i>ná</i> .	मा <i>má</i> .
Nominative,	इम्मा <i>imma</i> . Thou.	इम्माट <i>immát</i> , इम्माइ <i>immár</i> .
Genitive,	नीवोर <i>níwor</i> , नीवोर्के <i>níwork</i> , नीवा <i>níwá</i> , नीवांग <i>níwáng</i> .	मीवोर <i>míwor</i> , मी- वोर्के <i>míwork</i> , मीवा <i>míwá</i> , मी- वांग <i>míwáng</i> .
Dat. & Acc.	नीकुन <i>níkun</i> , नीक <i>ník</i> (uncom- mon).	मीकुन <i>míkun</i> , मीक <i>mík</i> (uncom- mon).
Locative,	नीते <i>níte</i> .	मीते <i>míte</i> .
Ablative,	नीवाताल <i>níwátál</i> , नीसे <i>níse</i>	मीवाताल <i>míwátál</i> , मीसे <i>míse</i> .
Prep. root,	नी <i>ní</i> .	मी <i>mí</i> .

	Singular.	Plural.
Nominative,	ओर <i>or</i> , He.	ओर्के <i>ork</i> .
Genitive,	ओनोर <i>onor</i> , ओनोर्के <i>onork</i> , ओना <i>oná</i> , ओनांग <i>onáng</i> .	ओर्केनोर <i>orknor</i> , ओर्केनोर्के <i>ork- nork</i> , ओर्केना <i>ork- ná</i> , ओर्केनांग <i>ork- náng</i> .
Dat. & Acc.	ओन <i>on</i> .	ओर्केन <i>orkun</i> .
Locative,	ओने <i>one</i> .	ओर्केने <i>orkne</i> .
Ablative,	ओनसे <i>onse</i> .	ओर्केनाल <i>orknál</i> .
Prep. root,	ओन <i>on</i> .	ओर्केन <i>orkun</i> .

Nominative,	अद <i>ad</i> , She, It.	औ <i>au</i> .
Genitive,	अहेनोर <i>addenor</i> , अहेनोर्के <i>adde- nork</i> , अहेना <i>ad- dená</i> , अहेनांग <i>ad- denáng</i> , or तानोर <i>tanor</i> , तानोर्के <i>ta- nork</i> , &c., or अवेनार <i>awenár</i> , अवेनार्के <i>awenárk</i> &c.	अवेह्कनोर <i>awehknor</i> , अवेह्कनोर्के <i>aweh- knork</i> , अवेह्कना <i>awehkná</i> , अवेह्क- नांग <i>awehknáng</i> .
Dat. & Acc.	तान <i>tán</i> , अहेन <i>ad- den</i> , अवेन <i>awen</i> .	अवेह्कन <i>awehkun</i> .
Locative,	अवेटे <i>awete</i> .	अवेह्कने <i>awehkne</i> .

	Singular.	Plural.
Ablative,	अहेनसे <i>addense</i> , तानसे <i>tánse</i> , ता- नाल <i>tánál</i> .	अवेहकनाल <i>awehek-</i> <i>nál</i> .
Prep. root,	तान <i>tán</i> , अहेन <i>ad-</i> <i>den</i> , अवेन <i>awen</i> .	अवेहक <i>awehek</i> .

Demonstrative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	एर <i>er</i> , This (masc.)	एके <i>erk</i> .
Genitive,	एनोर <i>enor</i> , एनोर्के <i>enork</i> , एना <i>ená</i> , एनांग <i>enáng</i> .	एकेनोर <i>erknor</i> , एके- नोर्के <i>erknork</i> एके- ना <i>erkná</i> , एकेनांग <i>erknáng</i> .
Dat. & Acc.	एन <i>en</i> , एन्क <i>enk</i> .	एकुन <i>erkun</i> .
Locative,	एनते <i>ente</i> .	एकने <i>erkne</i> .
Ablative,	एनसे <i>ense</i> .	एकेनाल <i>erknál</i> .
Prep. root,	एन <i>en</i> .	एके <i>erk</i> .
Nominative,	इद <i>id</i> , This (fem. or neuter).	इऊ <i>iú</i> .
Genitive,	इहेनोर <i>iddenor</i> , इहे- नोर्के <i>iddenork</i> , इहेना <i>iddená</i> , इहे- नांग <i>iddenáng</i> , तेनोर <i>tenor</i> , तेनोर्के <i>tenork</i> , &c.	इवेहकनोर <i>iwehknor</i> , इवेहकनोर्के <i>iwehk-</i> <i>nork</i> , इवेहकना <i>iwehkná</i> , इवेहक- नांग <i>iwehknáng</i> .

Dat. & Acc.	तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहकुन <i>iwehkun</i> .
Locative,	इवेटे <i>iweṭe</i> .	इवेहकने <i>iwehkne</i> .
Ablative,	तेनसे <i>tense</i> , इहेनसे <i>iddense</i> .	इवेहकनाल <i>iwehknál</i> .
Prep. root,	तेन <i>ten</i> , इहेन <i>idden</i> .	इवेहक <i>iwehk</i> .

The demonstrative pronouns ओर *or*, that (masculine); and अद *ad*, that (fem. and neuter); are declined as the personal pronouns ओर *or*, he, and अद *ad*, she, it. When used with nouns, however, they are not declined; ex., एर मांडसालोर *er máṅṣálor* "of this man"; इद नातेनोर *id nátenor* "of this village."

Indefinite Pronouns.

Singular.

Plural.

Nominative, बोरे *bore*, Anyone (masculine).Genitive, बोनोरे *bonore*, बोनई *bonaí*.Dat. & Acc. बोनई *bonaí*.Locative, बोरेते *borete*.Ablative, बोनइसे *bonaise*.Prep. root, बोनई *bonaí*.

Unused.

Nominative, बदे *badde*, Anyone (feminine) anything.

	Singular.	Plural.
Genitive,	बदेनोर <i>badenor</i> , बदेना <i>badená.</i>	
Dat. & Acc.	बदेने <i>badene.</i>	
Locative,	बवेटे <i>baweṭe.</i>	Unused.
Ablative,	बदेनसे <i>badense.</i>	
Prep. root,	बदेने <i>badene.</i>	

Undeclinable :—सबही *sabhí*, every.

अमुहच *amuhach*, a few.

वल्ले *walle*, many.

बारइ *bárai*, something.

Interrogative Pronouns.

	Singular.	Plural.
Nominative,	बोर <i>bor</i> , who? (masculine).	
Genitive,	बोनोर <i>bonor</i> , बोनोर्के <i>bonorké</i> , बोना <i>boná</i> , बोनांग <i>bo-</i> <i>náng.</i>	Unused.
Dat. & Acc.	बोन <i>bon.</i>	
Locative,	बवेटे <i>baweṭe.</i>	
Ablative,	बोनाल <i>bonál.</i>	
Prep. root,	बोन <i>bon.</i>	

बद *bad*, Who? (feminine) Which? is declined similarly to अद *ad*. बत्ती *batti*, What? (neuter) is only used in the nominative case.

N.B.—Distinction between बत्ती *battí* and बारां *báran* and बाल *bál*, all meaning What?

बत्ती *battí* is used with a noun; ex., बत्ती नाताल वातीड़ *battí nátál wátír*, from what village have you come?

बारां *báran* is used alone as What? or is placed at the beginning of a sentence to make it interrogative; ex., बारां इम्मा इदेन इन्दातोनी *báran ímmá iden indátoní*, dost thou say this?

बाल *bál* is an accusative case; ex., बाल केकी *bal kekí*, what wilt thou do?

Relative Pronouns.

The interrogative pronoun बोर *bor* supplies the want of a relative pronoun, and the demonstrative ओर *or* that of a correlative; ex., बोरुन ईहुने कीनाके पत्नीर ओर धन्य आन्दुर *borun íhune kínáke pannír or dhanya ándur*, he shall be blessed whom he shall find so doing.

N.B.—The Hindi relative pronoun जो *jo* corrupted into जोन *jon* is also in common use.

ADJECTIVES.

The number of adjectives in Gondi is very small, most being supplied in a more or less corrupted form by Hindi. They are not affected by number case or gender; ex., इद बचका पोहटा आन्द

id bachká pohtá ánd, this load is heavy; **एके माङ्ग-सालोके वल्ले ढोंगल आन्दुके** *erk mársálork walle dhongal ándurk*, these men are very tall.

Hindi adjectives, when used, if ending in **आ á** change the **आ á** into **ओ o**; ex., **बुरा burá**, evil, becomes **बुरो buro**; **सूना súná** empty, **सूनो súnó**.

Participial adjectives are fairly numerous, ending almost always in **आल ál**; ex., **पैहाताल páihatál**, rent; **वत्ताल wattál**, dry; **पाहनाल páhnál**, wet.

Comparison of adjectives is formed by the addition of **उड़े ure** for the comparative, and **सबताल saptál** or **सबसे sabse** for the superlative; ex., **संघरो saṅghro**, dense; **उड़े संघरो ure saṅghro**, more dense; **सबताल संघरो saptál saṅghro**, most dense.

NUMERALS.

The Gond language only possesses numerals of its own up to ten; if it originally had more, no trace of them is anywhere to be found. Above ten the Hindi equivalents are used. In the Mandla, Jubbulpore, and Balaghat Districts, for which alone I can speak, the Gondi forms for eight and nine have also become obsolete, but I give them below on the authority of the Rev. J. Dawson's vocabulary in the *Journal of the Asiatic Society of Bengal*.

उन्दी *undí*, one.

रखड़ *raṅḍ*, two.

मूखड़ *múṅḍ*, three.

नालूंग *nálúṅ*, four.

सैयूंग *sáiyúṅ*, five.

सारूंग *sárúṅ*, six.

येड़ुंग *yerúṅ*, seven.

अर्मुँर *armur*, eight.

उन्माक *unmák*, nine.

पद *pad*, ten.

The Gondi numerals **रखड़** *raṅḍ* and **मूखड़** *múṅḍ* when used as plural substantives are declined; ex. **रंटेनोर** *raṅṭenor* or **रखड़नोर** *raṅḍenor*, of the two; **मूँटेनूंग** *múṅṭenúṅ*, the three.

THE VERB.

The Gond Verb is well supplied with Moods and Tenses.

Of Moods, it possesses indicative, subjunctive, potential, inceptive, imperative, and infinitive, besides participles past and present.

Of Tenses, it possesses present, perfect, pluperfect, imperfect, past, future, paulo-post future, and indefinite imperfect.

The conjugation of the verb **कीञ्जाना** *kiáná* is given below in full.

The Verb कीञ्जाना *kiánda*, to do (Hindi करना).

Root की *ki*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. मैं करता हूँ).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीञ्जातोना <i>nanná kíátoná</i>	मम्माट कीञ्जातोरोम <i>mammát kíátoram</i>
2nd per.	इम्मा कीञ्जातोनी <i>immá kíátoní</i>	इम्माट कीञ्जातोरीट * <i>immát kíátorít</i>
3rd per. masc.	ओर कीञ्जातो <i>or kíátor</i>	ओर्क कीञ्जातोर्क <i>ork kíátork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीञ्जाता <i>ad kíátá</i>	औ कीञ्जातांग <i>áu kíátáng</i>

Perfect Tense (H. मैंने किया है).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतोना <i>nanná kítoná</i>	मम्माट कीतोरोम <i>mammát kítoram.</i>
2nd per.	इम्मा कीतोनी <i>immá kítoní</i>	इम्माट कीतोरीट * <i>immát kítorít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतो <i>or kítor</i>	ओर्क कीतोर्क <i>ork kítorck.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीता <i>ad kíta</i>	औ कीतांग <i>áu kítáng.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes ड *r*.

Pluperfect Tense (मैंने किया था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मत्तोरना <i>nanná kísí mat- toná.</i>	मम्माट कीसी मत्तोरम <i>mammát kísí mat- toram.</i>
2nd per.	इम्मा कीसी मत्तोरनी <i>immá kísí mattoní.</i>	इम्माट कीसी मत्तोरनीट* <i>immát kísí mat- torít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीसी मत्तोर <i>or kísí mattor.</i>	ओर्क कीसी मत्तोरर्क <i>ork kísí mattork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मत्ता <i>ad kísí mattá.</i>	ओई कीसी मत्तांग <i>áú kísí mattáng.</i>

Imperfect Tense (H. मैं करता था).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीन्दान <i>nanná kíndán.</i>	मम्माट कीन्दोम <i>mammát kíndom.</i>
2nd per.	इम्मा कीन्दी <i>immá kíndí.</i>	इम्माट कीन्दीट* <i>immát kíndít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीन्दुर <i>or kíndur.</i>	ओर्क कीन्दुर्क <i>ork kíndurk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीन्द <i>ad kínd.</i>	ओई कीन्दुंग <i>áú kíndung.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes इ *r*.

Past Tense (H. मैंने किया).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीतान <i>nanná kítán.</i>	मम्माट कीतोम <i>mammát kítom.</i>
2nd per.	इम्मा कीती <i>immá kítí.</i>	इम्माट कीतीइ <i>immát kítír.</i>
3rd per. masc.	ओर कीतुर <i>or kítur.</i>	ओर्क कीतुर्क <i>ork kíturk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीत <i>ad kít.</i>	औ कीतुंग <i>áu kítuṅg.</i>

Future Tense (H. मैं करूंगा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका* <i>nanná kíáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kíákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kíákí.</i>	इम्माट कीआकीइ <i>immát kíákír.</i>
3rd per. masc.	ओर कीआनुर <i>or kíánur.</i>	ओर्क कीआनुर्क <i>ork kíánurk.</i>
3rd per. Fem. or neut.	अद कीआर <i>ad kíár.</i>	औ कीआनुंग <i>áu kíánuṅg.</i>

* Commonly contracted into केका *kéká*, केकी *kekí*, कानुर *kánur*, &c.

Paulo-Post Future (H. मैं किया होऊंगा).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीसी मन्दाका <i>nanná kīsī man- dākā.</i>	मम्माट कीसी मन्दाकोम <i>mammát kīsī man- dākom.</i>
2nd per.	इम्मा कीसी मन्दाकी <i>immá kīsī man- dākī.</i>	इम्माट कीसी मन्दा- कीट* <i>immát kīsī man- dākít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीसी मन्दानुर <i>or kīsī mandānur.</i>	ओर्क कीसी मन्दानुर्क <i>ork kīsī mandānurk</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीसी मन्दार <i>ad kīsī mandār.</i>	औ कीसी मन्दानुंग <i>áú kīsī mandānuṅg</i>

Indefinite Imperfect (H. मैं करता).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीएना <i>nanná kíená.</i>	मम्माट कीएरोम <i>mammát kíerom.</i>
2nd per.	इम्मा कीएनी <i>immá kíení.</i>	इम्माट कीएरीट* <i>immát kíerít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीएर <i>or kíer.</i>	ओर्क कीएर्क <i>ork kíerk.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद कीवार <i>ad kíwár.</i>	औ कीवांग <i>áú kíwáng.</i>

* The final ट *t* of the 2nd person plural very commonly becomes इ *r*.

SUBJUNCTIVE MOOD.

Present Tense (H. में करूं).

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना कीआका <i>nanná kíáká.</i>	मम्माट कीआकोम <i>mammát kíákom.</i>
2nd per.	इम्मा कीआकी <i>immá kíákí.</i>	इम्माट कीआकीट * <i>immát kíákít.</i>
3rd per. masc.	ओर कीर <i>or kír.</i>	ओर्क कीर्क <i>ork kírk.</i>
3rd per. fem, or neut.	अद की <i>ad kí.</i>	औ कींग <i>áú kíng.</i>

IMPERATIVE MOOD.

(H. कर करो.)

	Singular.	Plural.
2nd per.	कीम <i>kím.</i>	कीम्ट <i>kímṭ.</i>

INFINITIVE MOOD.

(H. करना करनेको.)

कीआना *kíáná,*   कोआले *kíále.*

* The final ट ṭ of tho 2nd person plural very commonly becomes ड ṛ.

PARTICIPLES.

(H. करके.)

कीसी *kísí*,   कीसीकुन *kísíkun*.

(H. करते हुए.)

कीतेके *kíteke*.

POTENTIAL.

Present Tense (H. मैं कर सका हूँ)

1st per.

नन्ना कीआ पड़तोना

*nanná kíá paṛítoná, &c.**Perfect Tense* (H. मैं कर सका हूँ).

1st per.

नन्ना कीआ पड़तोना

*nanná kíá paṛítoná, &c.**Pluperfect Tense* (H. मैं कर सका था).

1st per.

नन्ना कीआ पड़सी मत्तोना

*nanná kíá paṛsí mattoná, &c.**Imperfect Tense* (H. मैं कर सका था).

1st per.

नन्ना कीआ पड़न्दान

nanná kíá paṛndán, &c.

Past Tense (H. मैं कर सका).

1st per.   नन्ना कीआ पड़तान
nanná kíá partán, &c.

Future Tense (H. मैं कर सकूंगा).

1st per.   नन्ना कीआ पड़ाका
nanná kíá paráká, &c.

and regularly through the remaining tenses.

INCEPTIVE.

Present Tense (H. मैं करने लगता हूँ).

1st per.   नन्ना कीआ लातौना
nanná kíá látóná, &c.

Imperfect Tense (H. मैं करने लगता था).

1st per.   नन्ना कीआ लातान
nanná kíá látán, &c.

and regularly through all the tenses.

With the Negative हिन्ने *hille*.

The perfect, imperfect, past, future, and indefinite imperfect tenses of the indicative mood, when coupled with the negative हिन्ने *hille*, are conjugated thus:—

	Singular.	Plural.
1st per.	नन्ना हिल्ले कीओन <i>nanná hille kíon.</i>	मम्माट हिल्ले कीओम <i>mammát hille kíom.</i>
2nd pers.	इम्मा हिल्ले केवी <i>immá hille kewí.</i>	इम्माट हिल्ले केवीइ <i>immát hille kewír.</i>
3rd per. masc.	ओर हिल्ले कीओर <i>or hille kíor.</i>	ओर्क हिल्ले कीओर्क <i>ork hille kíork.</i>
3rd per. fem. or neut.	अद हिल्ले कीओ <i>ad hille kío.</i>	ओई हिल्ले कीओई <i>ái hille kíoi.</i>

The context will usually determine which of the above tenses is being used, for example :—
इम्मा कीतोनी कि हिल्ले केवी *immá kítoní ki hille kewí*,
Hast thou done it or not done it.

The pluperfect tense with the negative is conjugated as follows :—

	Singular.
1st per.	नन्ना हिल्ले केवाके <i>nanná hille kewáke.</i>
2nd per.	इम्मा हिल्ले केवाके <i>immá hille kewáke.</i>

and so throughout the singular and plural.

The only other parts of the verb affected by the addition of the negative are the second persons singular and plural of the imperative mood, which, with मिन्ने *minne*, do not, become केमा *kemá* and केमाट *kemát* or केमाइ *kemár*.

N.B.—The present tense of this verb कीआना *kiáná*, often appears as कीआलतोना *kíaltoná* and कालतोना *káloná*, कीआलतोनी *kíaltoní*, &c.

Conjugation of the verbs आयाना *áyáná*, and मन्दाना *mandáná*, both signifying 'to be,' the latter with the sense of 'remaining' or 'continuing to be.'

Verb आयाना *áyáná*, 'to be' (H. होना).

Root आ *á*.

PARTICIPLES.

आसी *ási*, आसीकुन *ásikun*, आसोके *ásoke*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. होता हूँ).

आयातोना *áyátoná*, or

(H. हो जाता हूँ).

आसी हन्दातोना *ási handátoná*.

Imperfect Tense (H. होता था or हूँ),
(generally used as a Present Tense).

आन्दान *ándán*.

Perfect Tense (H. हुआ हूँ).

आतोना *átoná*.

Pluperfect Tense (H. हुआ था).

आसी मत्तोना *ási mattoná.*

Past Tense (H. हुआ).

आतान *átán.*

Future Tense (H. हुंगा).

आयाका *áyáká.*

Paulo-Post Future Tense (H. हो जाऊंगा).

आसी हन्दाका *ási handáká.*

Indefinite Imperfect Tense (H. होता).

आयेना *áyená.*

IMPERATIVE MOOD.

(H. हो.)

आम *ám.*

POTENTIAL MOOD.

(H. हो सक्ता).

आया पड़ीतोना *áyá parítoná.*

INCEPTIVE MOOD.

(H. होने लगता हूँ).

आया लातोना *áyá látoná.*

Verb मन्दाना *mandáná*, 'to be,' or 'to remain.'

(H. रहना). Root मन *man*.

PARTICIPLES.

मंजी *manjí*, मंजीकन *manjíkun*.

INDICATIVE MOOD.

Present Tense (H. हूँ). मन्दोना *mandoná*, or
(H. रहता हूँ). मन्दातोना *mandátoná*.

Perfect Tense (H. रहा हूँ). मत्तोना *mattoná*.

Pluperfect Tense (H. रहा था).

मंजी मत्तोना *manjí mattoná*.

Imperfect Tense (H. रहता था). मन्दान *mandan*.

Past Tense (H. रहा). मंजी हत्तान *manjí hattán*.

Future Tense (H. रहूंगा). मन्दाका *mandáká*.

Paulo-Post Future Tense (H. रह जाऊंगा).

मंजी हन्दाका *manjí handáká*.

Indefinite Imperfect Tense (H. रहता).

मन्नेना *mannerá*.

IMPERATIVE MOOD.

(H. रह).

मन *man*.

POTENTIAL MOOD.

(H. रह सका).

मन्दा पड़ीतोना *mandá parítóná*.

INCEPTIVE MOOD.

(H. रहने लगता हूँ).

मन्दा लातोना *mandá látoná*.

Negative tenses of आयाना *áyáná* are आयोन *áyon* and आवाके *áwáke*; of मन्दाना *mandáná* are मन्नोन *mannon* and मन्नाके *mannáke*; and the imperative with मिन्ने becomes आयिमा *áyimá* and मनमा *manmá*.

Two notes with regard to the Imperative.

(1) The negative form of the imperative does not necessarily require the मिन्ने *minne* to be expressed:—as, for ex., ईहुने केमाड़ *ihune kemár*, Don't do so.

(2) In some few verbs an alternative form of the imperative is preferred, ending in उम *um*:—as, for ex., from तत्ताना *tattáná* तच्छुम *tachchhum*, from तन्दाना *tandáná*, तंडसुम *tanrsum*; from नच्चाना *nachcháná*, नच्छुम *nachchhum*; from वहताना, *wahtáná*, वहचुम *wahchum*.

PARADIGM OF THE VERB *síandá*, 'to give.'

INDICATIVE MOOD.

TENSE.

Without Negative.

With Negative.

Present.....
 Perfect.....
 Pluperfect.....
 Imperfect.....
 Past.....
 Future.....
 Paulo-Post
 Future.....
 Indef. Imp. ....

सीञ्चात *síat*
 सीत *sít*
 सीसी मत्त *sísí matt*
 सिन्द *sínd*
 सीत *sít*
 सीञ्चा *síá*
 सीसी मन्दा *sísí mandá*
 सी *sí*

1st Per.   छोना *oná*
 छोरम *oram*
 छान *án*
 छोम *om*
 का *ká*
 कोम *kom*
 एना *ená*
 एरोम *erom*

2nd Per.   छोनी *oní*
 छोरीट *orít*
 ई *í*
 ईट *ít*
 की *kí*
 कीट *kít*
 एनी *ení*
 एरीट *erít*

3rd Per.   छोर छा *or á*
 छोके छांग *ork áng*
 उर उ *ur u*
 उके उंग *urk ung*
 नुर र *nur r*
 नुके नुंग *nurk nung*
 एर वार *er wár*
 एके वांग *erk wáng*

1st Per.   सीञ्चोन *síon*
 सीञ्चोम *síom*
 सेवाके *sewáke*

सेवी *sewí*
 सेवीड *sewír*

सीञ्चोर सीञ्चो *síor sío*
 सीञ्चोके सीनो *síork síon*

2nd Per.   like the

3rd Per.   present.

TENSE.	SUBJUNCTIVE MOOD.			POTENTIAL MOOD.		INCEPTIVE MOOD.		IMPERATIVE MOOD.			
	1st Per.	2nd Per.	3rd Per.		1st Per.	2 Per. Sing.	2 Per. Plu.	Without Negative.	With Negative.	2 Per. Sing.	2 Per. Plu.
Present	सी <i>sí</i>	आकी <i>ákí</i>	र - <i>r</i>	सीआ <i>síá</i>	पड़ीतोना <i>parítoná</i>	सीआ <i>síá</i>	लातोना <i>látóná</i>	* सीम <i>sím</i>	सेमा <i>semá</i>	* सीम <i>sím</i>	सेमा <i>semá</i>
Perfect	आकोम <i>ákom</i>	आकीट <i>ákiṭ</i>	के संग <i>ke ṅg</i>	”	पड़तोना <i>paṛṭóná</i>	”	”	सीम्ट <i>símṭ</i>	सेमा <i>semá</i>	”	”
Pluperfect				”	पड़सी मत्तोना <i>paṛsí mattoná</i>	”	”	”	”	”	”
Imperfect ...				”	पड़न्दान <i>paṛndán</i>	”	”	”	”	”	”
Past				”	पड़तान <i>paṛtán</i>	”	”	”	”	”	”
Future				”	पड़का <i>paṛká</i>	”	”	”	”	”	”
Paulo-Post Future				”	पड़सी मन्दाका <i>paṛsí mandáká</i>	”	”	”	”	”	”
Indef. Imp.				”	पड़ना <i>paṛná</i>	”	”	”	”	”	”

* Or सीसुम *sísuṃ*, सीसुम्ट *sísuṃṭ*.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperfect.	Imperfect.	Past.	Future.
कीञ्चाना to do	कीञ्चतोना <i>kīcātonā</i>	कीतोना <i>kītonā</i>	कीसी मत्तोना <i>kīsī mattonā</i>	कीन्दान <i>kīndān</i>	कीतान <i>kītān</i>	कीञ्चका <i>kīcākā</i>
हन्दाना to go	हन्दान्तोना <i>handātonā</i>	हत्तोना <i>hattonā</i>	हंजी मत्तोना <i>hanjī mattonā</i>	हत्तान <i>hattān</i>	हत्तान <i>hattān</i>	हन्दका <i>handākā</i>
ताकाना to walk	ताकीतोना <i>tākītonā</i>	ताक्तोना <i>tāktionā</i>	तावसी मत्तोना <i>tāvsī mattonā</i>	ताकन्दान <i>tācandān</i>	ताक्तान <i>tāktionān</i>	ताकीका <i>tākīkā</i>
इराना to put	इरान्तोना <i>irātonā</i>	इर्तोना <i>irtonā</i>	इर्सी मत्तोना <i>irsī mattonā</i>	इरन्दान <i>irandān</i>	इर्तान <i>irtonān</i>	इरका <i>irākā</i>
तेदाना to rise	तेदान्तोना <i>tedātonā</i>	तेदतोना <i>tedtonā</i>	तेच्छी मत्तोना <i>techchī mattonā</i>	तेदान <i>teddān</i>	तेतान <i>tetān</i>	तेदाका <i>tedākā</i>
तरगाना to ascend	तरगीतोना <i>tarģītonā</i>	तर्गतोना <i>targtonā</i>	तर्गसी मत्तोना <i>targśī mattonā</i>	तरंगदान <i>tarangdān</i>	तर्गतान <i>targtān</i>	तरगीका <i>targīkā</i>
वायाना to come	वायान्तोना <i>vāyātonā</i>	वातोना <i>vātonā</i>	वासी मत्तोना <i>vāsī mattonā</i>	वान्दान <i>vāndān</i>	वात्तान <i>vāttān</i>	वाइका <i>vāikā</i>
तत्ताना to bring	तत्तान्तोना <i>tattātonā</i>	तत्तोना <i>tattonā</i>	तच्छी मत्तोना <i>tachchī mattonā</i>	तरन्दान <i>tarandān</i>	तत्तान <i>tattān</i>	तत्तका* <i>tattākā</i>

* Or तत्तका *tattkā*.

Infinitive.	Pres. Indic.	Perf. Indic.	Pluperfect.	Imperfect.	Past.	Future.
उद्दीना to sit	उद्दीतोना <i>uddītoná</i>	उद्दीतोना <i>uddītoná</i>	उच्छी मत्तोना <i>uchchhī mattoná</i>	उद्दन्दान <i>uddandán</i>	उत्तान <i>uttán</i>	उद्दीका <i>uddīká</i>
तेह्दाना to raise	तेह्दातोना <i>tehtátóná</i>	तेह्दीतोना <i>tehtītoná</i>	तेह्ची मत्तोना <i>tehchī mattoná</i>	तेह्दन्दान <i>tehandán</i>	तेह्दान <i>tehtán</i>	तेह्दाका <i>tehtáká</i>
तिन्दाना to eat	तिन्दतोना <i>tindátóná</i>	तिन्दीतोना <i>tindītoná</i>	तिंजी मत्तोना <i>tinjī mattoná</i>	तिन्दान <i>tindán</i>	तिन्दान <i>tittán</i>	तिन्दका <i>tindáká</i>
उन्दाना to drink	उन्दातोना <i>undátóná</i>	उन्दीतोना <i>undītoná</i>	उंजी मत्तोना <i>unjī mattoná</i>	उत्तन्दान <i>uttandán</i>	उत्तान <i>uttán</i>	उन्दका <i>undáká</i>
मन्दाना to be	मन्दातोना <i>mandátóná</i>	मन्दीतोना <i>mandītoná</i>	—	मन्दान <i>mandán</i>	मत्तान <i>matán</i>	मन्दका <i>mandáká</i>
केंजाना to hear	केंजतोना <i>kenjítóná</i>	केंजतोना <i>kenjītoná</i>	केंची मत्तोना <i>kenchī mattoná</i>	केंजन्दान <i>kenjandán</i>	केंजतान <i>kenján</i>	केंजीका <i>kenjīká</i>
रोमीना to rest	रोमीतोना <i>romítóná</i>	रोमीतोना <i>romītoná</i>	रोमसी मत्तोना <i>romsí mattoná</i>	रोमदान <i>romdán</i>	रोमतान <i>romtán</i>	रोमीका <i>romīká</i>

N.B.—Supines are formed by adding आले *ále* to the root, as कीआले *kīále*, हन्दाले *handále*, ताकाले *tákále*, &c.

PARADIGM OF FIFTEEN VERBS IN COMMON USE (continued).

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
कीञ्जाना to do..... <i>kīānā</i>	कीञ्जोन <i>kīon</i>	कीतेके <i>kīteke</i>	कीम <i>kīm</i>	कीएना <i>kīenā</i>	कीञ्जा पड़तीना <i>kīā paṛītonā</i>	कीञ्जा लातोना <i>kīā lātonā</i>
हन्दाना to go..... <i>handānā</i>	हनोन <i>hanon</i>	हत्तेके <i>hatteke</i>	हन <i>han</i>	हन्नेना <i>hannēnā</i>	हन्दा पड़तीना <i>handā paṛītonā</i>	हन्दा लातोना <i>handā lātonā</i>
ताकाना to walk..... <i>tākānā</i>	ताकोन <i>tākon</i>	ताक्तेके <i>takteke</i>	ताका <i>takā</i>	ताकेना <i>tākenā</i>	ताकी पड़तीना <i>tākī paṛītonā</i>	ताकी लातोना <i>tākī lātonā</i>
इराना to put..... <i>irānā</i>	इरौन <i>irron</i>	इतेके <i>irteke</i>	इरा <i>irā</i>	इरेना <i>irrenā</i>	इरा पड़तीना <i>irrā paṛītonā</i>	इरा लातोना <i>irrā lātonā</i>
तेदाना to rise..... <i>tedānā</i>	तेदोन <i>tedon</i>	तेदतेके <i>tedteke</i>	तेदा <i>tedā</i>	तेदेना <i>tedēnā</i>	तेदा पड़तीना <i>tedā paṛītonā</i>	तेदा लातोना <i>tedā lātonā</i>
तरगाना to ascend ... <i>targānā</i>	तरगोन <i>targon</i>	तरगतेके <i>targteke</i>	तरगा <i>targā</i>	तरगेना <i>targēnā</i>	तरगी पड़तीना <i>targī paṛītonā</i>	तरगी लातोना <i>targī lātonā</i>
वायाना to come..... <i>vāyānā</i>	वायोन <i>vāyon</i>	वातेके <i>vāteke</i>	वरा <i>varā</i>	वाएना <i>vāenā</i>	वाया पड़तीना <i>vāyā paṛītonā</i>	वाया लातोना <i>vāyā lātonā</i>
तत्ताना to bring..... <i>tattānā</i>	तत्तोन <i>tatton</i>	तत्तेके <i>tatteke</i>	तरा <i>tarā</i>	तरेना <i>tarēnā</i>	तत्ता पड़तीना <i>tattā paṛītonā</i>	तत्ता लातोना <i>tattā lātonā</i>

Infinitive.	Negative.	Pres. Part.	Imperative.	Subj.	Potential.	Inceptive.
उद्दीना to sit	उद्दीन <i>uddin</i>	उत्तेके <i>utteke</i>	उद्दा <i>uddá</i>	उद्देना <i>uddená</i>	उद्दी पड़तीना <i>uddí paṛṭoná</i>	उद्दी लातोना <i>uddí látoná</i>
तेहताना to raise	तेहोन <i>tehon</i>	तेहतेके <i>tehteke</i>	तेहा <i>tehá</i>	तेहेना <i>tehená</i>	तेहता पड़तीना <i>tehtá paṛṭoná</i>	तेहता लातोना <i>tehtá látoná</i>
तिन्दाना to eat.....	तिनोन <i>tinon</i>	तिन्देके <i>títteke</i>	तिन <i>tin</i>	तिनेना <i>tinená</i>	तिन्दा पड़तीना <i>tindá paṛṭoná</i>	तिन्दा लातोना <i>tindá látoná</i>
उन्दाना to drink.....	उन्नोन <i>unnon</i>	उत्तेके * <i>utteke</i>	उन <i>un</i>	उन्नना <i>unnená</i>	उन्दा पड़तीना <i>undá paṛṭoná</i>	उन्दा लातोना <i>undá látoná</i>
मन्दाना to be	मनोन <i>manon</i>	मन्देके <i>matteke</i>	मन <i>man</i>	मन्नेना <i>mannená</i>	मन्दा पड़तीना <i>mandá paṛṭoná</i>	मन्दा लातोना <i>mandá látoná</i>
केंजाना to hear.....	केंजोन <i>kenjon</i>	केंजतेके <i>kenjteke</i>	केंजा <i>kenjá</i>	केंजेना <i>kenjená</i>	केंजी पड़तीना <i>kenjí paṛṭoná</i>	केंजी लातोना <i>kenjí látoná</i>
रोमीना to rest.....	रोमोन <i>romon</i>	रोमतेक <i>romteke</i>	रोमा <i>romá</i>	रोमेना <i>romená</i>	रोमी पड़तीना <i>romí paṛṭoná</i>	रोमी लातोना <i>romí látoná</i>

N.B.—Supines are formed by adding आले *ále* to the root, as कीआले *kiále*, हन्दाले *handále*, ताकाले *tákále*, &c.

* Or उन्देके *undেকে*.

ADVERBS.

Of place.

बग्गा *baggá*, where ?

अग्गा *aggá*, there.

इग्गा *iggá*, here.

उडे बग्गने *ure baggane*, elsewhere.

रोपा *ropá*, within.

बाहरो *báharo*, outside.

मुन्ने *munne*, before.

पिज्जा *pijjá*, behind.

परो *parro*, above.

सिरी *sirí*, beneath.

बग्गाटाल *baggátál* or बग्गाहडा *baggáhará*, whence ?

अग्गाटाल *aggátál* or अग्गाहडा *aggáhará*, thence.

इग्गाटाल *iggátál* or इग्गाहडा *iggáhará*, hence.

लक *lak*, far.

पुरीत *purít*, near.

बिक्के टाल *bikke tál*, which way ?

हिक्के टाल *hikke tál*, this way.

Of time.

बप्पोर *bappor*, when ?

नेइ *ner*, to-day.

इंगा *ingá*, now.

इन्देके *indeke*, now (*emphatically*).

नाडी *nárí*, yesterday.

नर्केई *narkái*, to-morrow.

जेर *jher*, late.

बप्पोरे *bappore*, sometimes.

इंगा टाल *ingá tál*, henceforth.

Of order, manner, degree, quantity.

बातल *bátal*, how ?

इचोरे *ichchore*, so much.

बच्चोरे *bachchore*, how much ?

ईहुने *ihune*, thus.

नक्का *nakká*, more, or much.

Of affirmation and negation.

इंगे *inge*, yes.

हिन्ने *hille*, no, not.

N.B.—The rest are supplied from Hindi.

PREPOSITIONS.

The only true preposition is the word विगुड़ *bigur*, except, adopted from Hindi.

Postpositions :—पिज्जा *pijjá*, after ; नडुम *naḍum*, between ; हिक्के *hikke*, towards ; लाने *láne*, for (corrupted Hindi) ; सिरि *sirí*, under ; परी *parro*, upon ; लग *lag*, as far as (Hindi).

Suffixes :—ते *te*, at, in ; टाल *tál*, or ताल *tál*, from.

CONJUNCTIONS.

Connective :—अनि *ani*, and ; सोई *soí*, also (Hindi) ; बप्पोरे *bappore*, sometimes.

Adversative :—पे *pe*, but.

The Hindi and Urdu words for 'but' are also in common use.

Conclusive :—ईहुन *ihun*, thus; इदेन लाने *iden lāne*, therefore.

INTERJECTIONS.

अरे *are*, what! Oh! (Hindi); धर्ते *dhart*, be off!

Astonishment is generally expressed by a 'cl'ck' of the tongue.

VOCABULARY.

English.	Gondi.	Hindi.
Abandon, <i>v.</i>	पोहताना <i>pohtána</i> , पोहची सीझाना <i>pohchí síána</i> .	छोड़ना, छोड़ देना.
Abandoned, <i>adj.</i>	पोहताल <i>pohtál</i> , नक्का बुरो <i>nakká buro</i> .	छोड़ा हुआ, बहुत बुरा.
Abate, <i>v. i.</i>	घटे मायाना <i>ghate</i> <i>máyána</i> .	घटना.
Abate, <i>v. t.</i>	घटे कीझाना <i>ghate</i> <i>kiána</i> .	घटाना.
Abet, <i>v.</i>	उभड़े कीझाना <i>ubhare</i> <i>kiána</i> .	उभाड़ना.
Abhor, <i>v.</i>	घिन्ने मायाना <i>ghinne</i> <i>máyána</i> .	घिन करना.
Abide, <i>v.</i>	मन्दाना <i>mandána</i> .	रहना.
Able (strong), <i>adj.</i>	नालुंगवल्क <i>nálung-</i> <i>walk</i> .	बलवान.
Absorb, <i>v.</i>	सोखे कीझाना <i>sokhe</i> <i>kiána</i> .	सोखना.
Abundant, <i>adj.</i>	नक्का <i>nakká</i> .	बहुतसा.
Abuse, <i>v.</i>	रांगीना <i>rángína</i> .	गाली देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Accelerate, <i>v.</i>	झप कीसेहताना <i>jhap kīsehtáná.</i>	जलदी कराना.
Accept, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
Accumulate, <i>v.</i>	वर्षने कीञ्जाना <i>warp-ne kíáná.</i>	बटोरना.
Achár tree (<i>Buchanania latifolia</i>), <i>n.</i>	सड़ेका <i>sareká.</i>	अचार पेड़.
Ache, <i>v.</i>	नोईताना <i>noitáná.</i>	दुखना.
Acid, <i>adj.</i>	सवीटाल <i>sawítál.</i>	खट्टा.
Acquire, <i>v.</i>	पन्नाना <i>pannáná,</i> कैदे कीञ्जाना <i>káide kíáná.</i> [tal.	मिलना, हाथमें करना.
Adjoining, <i>adj.</i>	सटे मातल <i>saṭe má-</i>	लगा हुआ.
Admit(allow entrance to), <i>v.</i>	नेंगी सीञ्जाना <i>neṅgí síáná.</i>	पैठने देना.
Advance, <i>v.</i>	वीड़ाना <i>wíráná.</i>	आगे आना.
Adze, <i>n.</i>	टट्टी <i>ṭaṭṭí.</i>	बसूला.
Affright, <i>v.</i>	वरैहताना <i>warráhtáná.</i>	डराना.
After, <i>prep.</i>	पिजा <i>pijá.</i> [pijá.	पीछे.
Afterwards, <i>adv.</i>	इदेना पिजा <i>idená</i>	इस के पीछे.
Again, <i>adv.</i>	उड़े <i>urē,</i> इस्सुर <i>issur,</i> घरीक्सी <i>gharíkṣí.</i>	फिर, दूसरी बार, थोड़ी देर में.
Aged, <i>adj.</i>	सेनाल <i>senál,</i> सेनो <i>seno.</i>	बूढ़ा, बूढ़ी.

English.	Gondi.	Hindi.
Agree, <i>v.</i>	एक मन आयाना <i>ek man áyána.</i>	एक मन होना.
Ailing, <i>p. part.</i>	बिजार <i>bijár.</i>	बीमार.
Air, <i>n.</i>	वरी <i>wari.</i>	हवा.
Alive, <i>adj.</i>	पिस्ताल <i>pistál.</i>	जीता.
All, <i>pron.</i>	सब <i>sab.</i>	सब.
Alone, <i>adj.</i>	वरोर <i>waror.</i>	अकेला.
Aloud, <i>adv.</i>	किलीसी <i>kilísí.</i>	पुकारके.
Also, <i>adv.</i>	सोई <i>soi.</i>	भी.
Among, <i>prep.</i>	नडुम <i>nadum.</i>	बीच.
Ancestors, <i>n.</i>	पुरखात्क <i>purkháلك.</i>	पुरखे.
Ancient, <i>adj.</i>	जूनाल <i>júnál.</i>	पुराना.
Ancle, <i>n.</i>	हूराकाल <i>húrákál.</i>	टकना.
And, <i>conj.</i>	अनि <i>ani.</i>	और.
Anger, <i>n.</i>	सोंगा <i>songá.</i>	क्रोध.
Ant, <i>n.</i>	पत्ते <i>patte.</i>	चिजंटी.
— large	घोघाल <i>ghogál.</i>	चिजंटा.
— red	शरवटले <i>sharwatle.</i>	लाल चिजंटी.
— white	अल्लुम <i>allum.</i>	दीमक.
Any, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore</i> , बहे <i>badde</i> , बत्ती <i>battí</i> , बारअई	कोई, कुछ.
Aonla tree (<i>Philan- lanthus em- blica</i>), <i>n.</i>	नल्ली <i>nallí.</i> [báraí. [ratúa.	आंवला.
Ape, <i>n.</i>	मूनाल <i>múnjál</i> , रटुआ	बन्दर.
— black, <i>n.</i>	ढडुआ <i>dharúa.</i>	काला बन्दर.

English.	Gondi.	Hindi.
Apparel, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrī.</i>	कपड़ा.
Appear, <i>v.</i>	दीसाना <i>dísáná.</i>	देख पड़ना.
Apply, <i>v.</i>	लागसहताना <i>lágsah- táná.</i>	लगाना.
Archer, <i>n.</i>	कमटा कीञ्जानवारे. <i>kamtá kíánváre.</i>	कमठैत.
Arise, <i>v.</i>	टेदाना <i>tedáná.</i>	उठना.
Arm-pit, <i>n.</i>	ककरी <i>kakrī.</i>	कखरी.
Army, <i>n.</i>	पेनढारी <i>pendhári.</i>	सेना.
Around, <i>prep.</i>	नालुंगे पट्टी <i>náluṅge pattī.</i>	चारों ओर.
Arouse, <i>v.</i>	टेहताना <i>tehtáná</i>	उठाना.
Arrive, <i>v.</i>	अव्वाना <i>awwáná</i>	पहुंचना.
As, <i>conj.</i>	बाहुन <i>báhun,</i> लेका <i>leká.</i>	जैसा, समान.
Ascend, <i>v.</i>	तरगाना <i>targáná</i>	चढ़ना,
Ashes, <i>n.</i>	नीर <i>nír.</i>	राख.
Ask, <i>v.</i>	पूछे कीञ्जाना <i>puch- chhe kíáná.</i>	पूछना.
Asleep, <i>v.</i>	सुंजताल <i>sunjtál.</i>	सोता हुआ.
Ass, <i>n.</i>	गधाल <i>gadhál.</i>	गधा.
Assemble, <i>v. t.</i>	सकले या सकड़े कीञ्जा- ना <i>sakle yá sakre kíáná.</i>	इकट्टा करना.
Astray, <i>adv.</i>	मारंगताल <i>máranṅtál</i> रचताल <i>rachtál.</i>	भूला हुआ, खोया.

English.	Gondi.	Hindi.
At, <i>prep.</i>	-ते <i>-te.</i> [tál.]	में.
Athirst, <i>adv.</i>	येत्क अस्ताल <i>yetk as-</i>	पियासा.
Attire, <i>v.</i>	पोड़सहताना <i>poṅr-</i> <i>sahtáná.</i>	कपड़े पहिनाना.
Await, <i>v.</i>	पोसाना <i>posáná.</i>	मार्ग देखना, जोहना.
Awake, <i>v. i.</i>	चैले मायाना <i>cháile</i> <i>máyáná.</i>	जगाना.
Axe, <i>n.</i>	मर्स <i>mars,</i> टंगिया <i>ṭangiyá.</i>	कुलहाड़ी.
— (for defence)	तबिली <i>tabilí.</i>	फरसा.
Babe, <i>n.</i>	छौवा <i>chhowá.</i>	छोटा लड़का, छोटी लड़की.
Back, <i>n.</i>	मुचुल <i>murchul.</i>	पीठ.
Backbone, <i>n.</i>	रिघड़ी <i>righarí.</i>	रीढ़.
Bag, <i>n.</i>	बटुआ <i>baṭuá.</i>	बटुआ, थैली.
Bake, <i>v.</i>	सुराना <i>surráná.</i>	संकना, पकाना.
Balance, <i>n.</i>	तखड़ी <i>takharí.</i>	तौलने का कांटा.
Bale, <i>v.</i>	रोस्कीना <i>roskíná,</i> ओजे कीआना <i>onje kíáná.</i>	उलचना.
Bamboo, <i>n.</i>	वदुर <i>waddur.</i>	बांस.
— (split up)	पहकी <i>pahkí.</i>	चीरा हुआ बांस.
Bank, <i>n.</i>	दल्ली <i>dallí,</i> खाटी <i>khá-</i> <i>tí,</i> मोंगा <i>mongá.</i>	बांध, ढांग, ढेर.
Bar, <i>v.</i>	मूझाना <i>múchháná.</i>	बन्ध करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Bar tree (<i>Ficus Indica</i>), <i>n.</i>	बेरेली <i>bereli.</i>	बड़ पेड़.
Barbati (<i>Samaro robusta</i>), <i>n.</i>	चनअई <i>chanai.</i>	बरबती.
Bark (of a tree), <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	छाल, बकला.
Bark, <i>v.</i>	[<i>n.</i>] मुहचीना <i>muhchini.</i>	भूंकना.
Barren, <i>adj.</i>	बंजवाल <i>banjwal.</i>	वांझ.
Basket, <i>n.</i>	सिकोसी <i>sikosi.</i>	टोकरी.
Bat, <i>n.</i>	चूचू <i>chuchun.</i>	चमगीदड़.
Bathe, <i>v.</i>	सपर कीअाना <i>sapre kiána.</i>	नहाना.
Be, <i>v.</i>	आयाना <i>ayána,</i> मन्दाना <i>mandána.</i>	होना, रहना.
Bead, <i>n.</i>	पन्ने <i>panne,</i> पोथी <i>po-</i>	दाना, गुरिया.
Bean, <i>n.</i>	जाटा <i>játá.</i> [<i>thi.</i>]	सेम.
Bear (give birth to), <i>v.</i>	वातीना <i>watína,</i> नत्ताना <i>nattána.</i>	जनना.
—— fruit	सादाना <i>sádána.</i>	फलना.
—— <i>n.</i>	अड़जाल <i>arjál.</i>	भालू.
Beard, <i>n.</i>	डाड़वा <i>dárvá.</i>	दाढ़ी.
Beat, <i>v.</i>	जीअाना <i>jiána.</i>	मारना.
Beauty, <i>n.</i>	निक्का <i>nikká.</i>	सुन्दरता.
Because, <i>conj.</i>	बारीकि <i>báriki,</i> इहेन लाने <i>idden láne.</i>	क्योंकि, इस लिये.
Become, <i>v.</i>	आसी हन्दाना <i>ási handána.</i>	हो जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Bed, <i>n.</i>	कटुल <i>kaṭul.</i>	चारपाई, खटिया.
Bee, <i>n.</i>	फूकी वीसी <i>phúki wísí,</i> कानाल वीसी <i>kánál wísí</i>	मधु माखी.
Beetle, <i>n.</i>	भंगड़ा <i>bhúᅅgrá.</i>	गुब्रीला.
Before, <i>prep.</i>	मुन्ने <i>munne.</i>	पहिले, सामने.
Beg, <i>v.</i>	तलहकाना <i>talah-káná.</i>	मांगना.
Begin, <i>v.</i>	महथुर येताना <i>mah-thur yetáná.</i>	आरंभ करना.
— incept. <i>v.</i>	लातोना <i>látóná.</i>	लगना.
Behold, <i>v.</i>	हूडाना <i>húᅇáná.</i>	देखना.
Bel tree (<i>Aegle marmelos</i>), <i>n.</i>	माहका <i>máhká.</i>	बेल.
Belly, <i>n.</i>	पिर <i>pir.</i>	पेट.
Below, <i>prep.</i>	तरी <i>tari,</i> सिररी <i>sirí.</i>	नीचे.
Ber tree (<i>Zizyphus jujuba</i>), <i>n.</i>	रेंगा <i>reᅅgá.</i>	बेर.
Besmead, <i>v.</i>	उसाना <i>usáná.</i>	लोपना.
Best, <i>adj.</i>	वेश <i>bes.</i>	उत्तम.
Bhiláwa nut (<i>Se-micarpus anacardium</i>), <i>n.</i>	कोहका <i>kohká.</i>	भिलावा.
Bhindi (<i>Hibiscus esculentus</i>), <i>n.</i>	भेड़ा <i>bherá.</i>	भिंडी.
Big, <i>adj.</i>	बड़ोर <i>baᅇor.</i>	बड़ा.

English.	Gondi.	Hindi.
Bind, <i>v.</i>	दोहताना <i>dohtána.</i>	बांधना.
Bird, <i>n.</i>	पिट्टे <i>pitte.</i>	चिड़िया.
Bit, of bridle, <i>n.</i>	करीञ्जारी <i>kariári.</i>	जीभी.
Bite, <i>v.</i>	कस्काना <i>kaskána.</i>	काट खाना.
Bitter, <i>adj.</i>	कईताल <i>kaitál,</i> लागले <i>lágle.</i>	कड़वा.
Black, <i>adj.</i>	कड़िञ्जल <i>kariál.</i>	काला.
Blame, <i>v.</i>	पाप लागसहताना <i>páp</i> <i>lágsahtána.</i>	दोष लगाना.
Blame, <i>n.</i>	दोष <i>dosh,</i> खोट <i>khot.</i>	दोष.
Blanket, <i>n.</i>	कमड़ा <i>kamrá.</i>	कम्मल.
Bleed, <i>v.</i>	नत्तुर पोंगीना <i>nattur</i> <i>pongína.</i>	लोहू बहना.
Blight, <i>n.</i>	झिड़ी <i>jhiri.</i>	झोला, झिड़ी.
Blind, <i>adj.</i>	सूराल <i>súral.</i>	अंधा.
Blood, <i>n.</i>	नत्तुर <i>nattur.</i>	लोहू.
Blossom, <i>v.</i>	पुयाना <i>puyána.</i>	खिलना.
Blow, <i>v.</i>	ऊहकाना <i>úhkána.</i>	फूंकना, मुलगाना.
Blunt, <i>adj.</i>	बुतले मातल <i>butle</i> <i>mátal.</i>	भूतरा, भोंता.
Body, <i>n.</i>	मेन्दुल <i>mendul.</i>	शरीर.
Bog, <i>n.</i>	खान्दो <i>khándo.</i>	दलदल, धसन.
Boil, <i>v. t.</i>	अटाना <i>aṭána.</i>	उबालना.
— <i>v. i.</i>	ऊसीना <i>úsína.</i>	उबलना.
Bone, <i>n.</i>	हाड़ा <i>hárá.</i>	हड्डी, हाड़.
Border, <i>n.</i>	सीवा <i>siwá.</i>	सीमा.

English.	Gondi.	Hindi.
Borrowed, <i>p. p.</i>	टड़तान <i>ṭartán.</i>	उधार लिया हुआ.
Bosom, <i>n.</i>	कोरा <i>korá.</i>	गोदी.
Both, <i>conj.</i>	अनि <i>ani.</i>	और.
—— <i>adj. pron.</i>	रंटे <i>raṅṭe.</i> [<i>ḍariyá.</i>	दोनों.
Bough, <i>n.</i>	खांदा <i>kháṅdá.</i> डरिया	डाली, शाखा.
Bound, <i>v.</i>	डहकाना <i>ḍahkáná.</i>	कूटना.
Bow, <i>v.</i>	मुरसाना <i>mursáná.</i>	भुकना.
Bowels, <i>n.</i>	पहूह <i>paddúh.</i>	अंतं.
Boy, <i>n.</i>	पेड़गाल <i>pergál.</i>	लड़का.
Bracelet, <i>n.</i>	तन्नोर <i>tannor,</i> चूड़ा <i>chúrú.</i>	चूड़ी.
Bread, <i>n.</i>	साड़ी <i>sáří.</i>	रोटी.
Break, <i>v. i.</i>	उरुंगाना <i>urungáná.</i>	टूटना.
—— <i>v. t.</i>	उरेहताना <i>urehtáná.</i>	फोड़ना.
Breasts, <i>n.</i>	दूदं <i>dúdún.</i>	स्तन.
Bribe, <i>n.</i>	लांच <i>lánch.</i>	घूस.
Bring, <i>v.</i>	तताना <i>tatáná</i>	लाना.
Broad, <i>adj.</i>	चक्रो <i>chakro.</i>	छौड़ा.
Broom, <i>n.</i>	कैसार <i>káisar.</i>	काड़.
Brother, <i>n.</i>	तम्मुर <i>tammur.</i>	भाई.
—— <i>-in-law, n.</i>	भाटो <i>bhátó.</i>	बहनोई.
Bruise (grain) <i>v.</i>	नोरीताना <i>noritáná.</i>	कूटना.
Bucket (of leather), <i>n.</i>	पोहरा <i>pohará.</i> [<i>armí.</i>	डोल, पुरवट.
Buffalo, <i>n.</i>	बोदाल <i>bodál,</i> अमी	बोदा, भैंस.
Bug, <i>n.</i>	नर्क <i>nark.</i>	खटमल.

English.	Gondi.	Hindi.
Bull, <i>n.</i>	सांढाल <i>sāṅdhāl.</i>	सांड़.
Bullock, <i>n.</i>	कोंडा <i>koṅḍá,</i> कुरा <i>kurrá.</i>	बैल.
—— old	डोबाल <i>ḍobál.</i>	बूढ़ा बैल.
Bundle (of wood), <i>n.</i>	मौड़ी <i>mourí.</i>	बोभा, लकड़ी का.
Burden, <i>n.</i> [<i>n.</i>	बचका <i>bachká.</i>	बोभा, बोभ.
Burial-ground,	मरघटी <i>marghatí.</i>	गाड़ने की जगह.
Burn, <i>v. i.</i>	करवाना <i>karváná.</i>	जलना.
—— <i>v. t.</i>	मासाना <i>másána.</i>	जलाना.
—— (as a lamp)	बोत्ताना <i>bottána.</i>	बरना.
Burst, <i>v. i.</i>	अदसीना <i>adsíná.</i>	फूटना.
—— <i>v. t.</i>	ओहताना <i>ohtána.</i>	फोड़ना.
Bury, <i>v.</i>	मिस्ताना <i>missána,</i> गड़सहताना <i>gar-</i> <i>sahána.</i>	गाड़ देना.
—— itself (of a thorn)	गड्डीना <i>gaddína.</i>	गड़ जाना.
Business, <i>n.</i>	धंधो <i>dhaṅdho.</i>	काम.
But, <i>conj.</i>	पे <i>pe.</i> [<i>ná.</i>	परन्तु.
Butter, <i>n.</i>	नोना <i>noná,</i> नैनु <i>nái-</i>	मक्खन, नैनु.
Butterfly, <i>n.</i>	फापे <i>phápe.</i>	तितरी.
Buttermilk, <i>n.</i>	कुरोप <i>kurrop.</i>	छाछ.
Buy, <i>v.</i>	अस्सीना <i>assína.</i>	मोल लेना.
By (near), <i>prep.</i>	मोतिस <i>motis,</i> कर्हूम <i>karrum.</i>	निकट, पास.

English.	Gondi.	Hindi.
Cackle, <i>v.</i>	कटकटे मायाना <i>kaṭ-</i> <i>kate máyáná.</i>	कड़कड़ाना.
Calf, <i>n.</i>	पैया <i>páiyá.</i>	बछड़ा.
— (of leg), <i>n.</i>	फोटरी <i>photari.</i>	पिंडली.
Call, <i>v.</i>	केझाना <i>keáná.</i>	बुलाना.
Calve, <i>v.</i>	नत्ताना <i>nattáná.</i>	व्याना.
Camel, <i>n.</i>	ऊट्टुम <i>úttum.</i>	ऊंट.
Camp, <i>v.</i>	रैगाना <i>raigáná.</i>	टिकना.
Can, <i>v.</i> [<i>v.</i>	पड़कीना <i>parkíná.</i>	सकना.
Care of (to take),	केपाना <i>kepáná.</i>	रखाना.
Carriage, <i>n.</i>	गाड़ो <i>gáro.</i>	गाड़ी.
Cast, <i>v.</i>	नच्चाना <i>nachcháná.</i>	फेंकना.
Cat, <i>n.</i>	बीलाल <i>bílál,</i> वर्कार <i>warkár.</i>	बिल्ली, जंगली बिल्ली.
Catch, <i>v.</i>	बैयाना <i>báiyáná.</i>	पकड़ना.
Caterpillar, <i>n.</i>	भूड़ा पूड़ी <i>bhúrsá</i> <i>púri.</i>	मकान्ना.
Cattle, <i>n.</i>	धोर्क <i>dhork.</i>	धोर.
Cave, <i>n.</i>	खोल <i>khol.</i>	खोह.
Certainly, <i>adv.</i>	गदने <i>gadne,</i> आई न <i>आई áí na áí.</i>	सचमुच, हो न हो.
Chaff, <i>n.</i>	कुर्मी <i>kurmi.</i>	भूसी.
Chain, <i>n.</i>	सांकर <i>sánkar.</i>	सिकड़ी.
Chair, <i>n.</i>	कुलसा <i>kulsá,</i> मछैया <i>machháyá.</i>	चौकी, मछिया.
[<i>v.</i>		
Charge (a gun),	निहताना <i>nihtáná.</i>	भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Cheek, <i>n.</i>	कोड़वी <i>korwí.</i>	गाल.
Chicken, <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál.</i>	मुर्गी का बच्चा.
Chide, <i>v.</i>	डबटे कीझाना <i>dabte kíáná,</i> वरेहताना <i>warehtáná.</i>	डांटना, डराना.
Child, <i>n.</i>	छौवा <i>chhouwá.</i>	बच्चा, बालक.
Chirp, <i>v.</i>	किल्लीताना <i>killítáná.</i>	चहचहाना.
Chisel, <i>n.</i>	पोहपी <i>pohpí.</i>	रुखानी.
Choose, <i>v.</i>	नबड़े कीझाना <i>nabre kíáná.</i>	चुनना.
Chop, <i>v.</i>	नर्काना <i>narkáná.</i>	टुकड़ा टुकड़ा करना
Christ, <i>n.</i>	ईसा मसीह <i>Ísá Masih</i>	ईसा मसीह.
Cleanse, <i>v.</i> [<i>adj.</i>	नुर्सी येना <i>nursí yená.</i>	धोना, निर्मल करना
Clear (limpid),	छिन्नो <i>chhinno.</i>	निर्मल.
Cleave, <i>v.</i>	पैयताना <i>páiyatáná.</i>	चीरना.
Climb, <i>v.</i>	तर्गाना <i>targáná.</i>	चढ़ना.
Clothes, <i>n.</i>	दिकड़ी <i>dikrî.</i>	कपड़े.
Cloud, <i>n.</i>	बादूर <i>bádúr.</i>	बादल.
— (rain), <i>n.</i>	पिर्र <i>pirr.</i>	मेंह का बादल.
Coat, <i>n.</i>	झंगा <i>jhangá.</i>	झंगरखा, कुत्ता.
Cock, <i>n.</i> [<i>v.</i>	घोघोड़ी <i>ghoghorî.</i>	कुक्कट, मुर्ग.
Cold (to become)	मुरंगाना <i>murangáná</i>	ठंढा हो जाना.
Cold, <i>n.</i>	पीनी <i>píní.</i>	ठंढ.
Collect, <i>v.</i>	सिकले कीझाना <i>sikle kíánd.</i> [<i>chirné.</i>	इकट्टा करना.
Comb, <i>n.</i>	गरचा <i>garchá,</i> चिरनी	कंधी.

English.	Gondi.	Hindi.
Comb (of cock),	मुकुर <i>mukur</i> .	केस.
Come, <i>v.</i> [<i>n.</i>	वायाना <i>wáyáná</i> .	आना.
Compassion, <i>n.</i>	कीऊ <i>kiú</i> .	दया, करुणा.
Complain, <i>v.</i>	ओरहन सीआना <i>or-</i> <i>han síáná</i> .	उलहना.
Compound, <i>a. n.</i>	वेड़ा <i>weṛá</i> .	इहाता.
Comprehend, <i>v.</i>	तव्वाना <i>tawwáná</i> .	समझना.
Conceal, <i>v.</i>	मक्सहताना <i>maksah-</i> <i>táná</i> , लुक्सहताना <i>luksahtáná</i> .	छिपाना.
Conclude, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí</i> <i>yetáná</i> . [<i>tál.</i>	समाप्त करना.
Concubine, <i>n.</i>	पाट कीताल <i>pát kí-</i>	रखी हुई स्त्री.
Contain, <i>v.</i>	पोहाना <i>poddáná</i> , पुराना <i>purráná</i> .	समाना.
Contributions made daily to village herds- man, <i>n.</i>	भांडी <i>bhanṛí</i> . [<i>táná</i> .	अनाज नो पतिदिन अहीर को दिया जाता है.
Convey away, <i>v.</i>	अरी तताना <i>arrí ta-</i>	ले जाना.
Cook, <i>v.</i>	अटाना <i>aṭáná</i> .	पकाना.
Cool, <i>adj.</i>	मुरुंगताल <i>murunṅtál</i> .	ठंडा.
Cord, <i>n.</i>	नोने <i>none</i> .	रस्सी.
Cork, <i>n.</i>	ठेनी <i>thení</i> .	दट्टा
Corn-mill, <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá</i> .	चक्की.

English.	Gondi.	Hindi.
Cottage, <i>n.</i>	टोपड़िया <i>topariyá.</i>	क़ोंपड़ी.
Cotton, <i>n.</i>	कपसा <i>kapsá.</i>	कपास.
Cough, <i>n.</i>	खोकी <i>khokí</i>	खांसी, खोखी.
Cough, <i>v.</i>	काहचीना <i>káhchíná.</i>	खांसना.
Count, <i>v.</i>	लक्काना <i>lakkáná.</i>	गिनना.
Courtyard, <i>n.</i>	रचा <i>rachá.</i>	अंगन.
Cover, <i>v.</i>	मुड़ताना <i>murutáná.</i>	ढांपना.
Cover, <i>n.</i>	मुच्छे <i>muchehhe.</i>	ढकनी.
Cow, <i>n.</i>	मड़ा <i>mará,</i> टाली	गाय.
— (till it has calved), <i>n.</i>	पड़ा <i>paddá.</i> [táli.	गाया.
Cow-pat, <i>n.</i>	चेना <i>chená.</i>	कण्डा.
Cowshed, <i>n.</i>	कोड़का <i>koráká.</i>	गोशाला.
Crab, <i>n.</i>	येटे <i>yeté.</i>	केकड़ा.
Cradle, <i>n.</i>	उखाड़ी <i>ukhári.</i>	हिंडोला.
Crave, <i>v.</i>	पड़कीना <i>parkıná.</i>	चाहना.
Crawl, <i>v.</i>	कोड़िताना <i>korítáná.</i>	रेंगना.
Creeper, <i>n.</i>	जल्ली <i>jallí.</i>	बेलि.
◦ Crocodile, <i>n.</i>	मुगड़ाल <i>mugrál.</i>	मगर.
Crooked, <i>adj.</i>	वाकड़ाल <i>bákrál.</i>	ढेढ़ा.
Crow, <i>n.</i>	कावाल <i>káwál.</i>	कौवा.
Crow, <i>v.</i>	खूसाना <i>khúsáná.</i>	बांग देना.
Cruel, <i>adj.</i>	निठुर <i>niṭhur.</i>	निर्दय.
Cry out, <i>v.</i>	किल्लीताना <i>killitáná.</i>	चिल्लाना.
Cubit, <i>n.</i>	कूटा <i>kútá.</i>	हाथ भर माप.

English.	Gondi.	Hindi.
Cucumber, <i>n.</i>	अहकम <i>ahkám.</i>	खीरा, ककरी.
Curse, <i>v.</i>	कोसे कीआना <i>kose</i> <i>kiána.</i>	साप देना.
Curse, <i>n.</i>	बखिया <i>bakhiyá.</i>	साप.
Custom, <i>n.</i>	नेंग <i>neṅ.</i>	रीति, व्यवहार.
Cut, <i>v.</i>	अस्काना <i>askána,</i> कोई- आना <i>koiana.</i>	काटना, घास काटना
Dam (bank), <i>n.</i>	मोंगा <i>mongá.</i>	मोहरी.
— (in a river), <i>n.</i>	कट्टा <i>kattá.</i>	पाड़.
Dam up, <i>v.</i>	कट्टा कहताना <i>kattá</i> <i>kahtána.</i>	पाड़ बांधना.
Damp, <i>adj.</i>	वटताल <i>wattál.</i>	गीला, भीगा.
Dance, <i>v.</i>	येन्दाना <i>yendána,</i> सेह- ताना <i>sehtána.</i>	नाचना.
Darkness, <i>n.</i>	सीकाटी <i>síkátí,</i> अन्धेरा <i>andherá.</i>	अन्धेरा.
Date tree, <i>n.</i>	छतलासींदी <i>chhatlá-</i>	छुहारा.
Daughter, <i>n.</i>	मीआर <i>miár.</i> [<i>síndí.</i>	बेटी.
— -in-law, <i>n.</i>	कोड़िआड़ <i>koríár.</i>	बहू.
Dawn, <i>n.</i>	कुरकूसे <i>kurkúse.</i>	भोर.
Day, <i>n.</i>	दिन <i>din,</i> पिआल <i>piál.</i>	दिन.
— after to- morrow, <i>n.</i>	मन्ने <i>manne.</i>	परसों.
— third, <i>past</i> <i>or future.</i>	हरने <i>harne.</i>	नरसों.

English.	Gondi.	Hindi.
Day, fourth, <i>p.</i> or <i>future.</i>	पिरने <i>pirne.</i>	चौथा दिन.
— fifth, <i>past</i> or <i>future.</i>	सरने <i>sarne.</i>	पांचवा दिन.
Dead, <i>adj.</i>	साताल <i>sátál.</i>	मरा हुआ.
Decay, <i>v.</i>	कड़ीसाना <i>karísáná.</i>	सड़ना.
Deceive, <i>v.</i>	चक्का कीञ्जाना <i>chakká</i> <i>kíáná.</i>	धोखा देना.
Deception, <i>n.</i>	मीसा <i>mísá.</i>	मिस, बहाना.
Deer, <i>n.</i>	माञ्जोक <i>máok.</i>	हिरण, मृग.
Deity (God), <i>n.</i>	भगवान <i>bhagwán.</i>	ईश्वर, भगवान.
— (idol), <i>n.</i>	पेन <i>pen.</i>	देव.
Delay, <i>n.</i>	जेर <i>jher,</i> अवार <i>awár.</i>	देर, बेर.
Demon, <i>n.</i>	दैथुर <i>dáithur.</i>	भूत.
Demonstrate, <i>v.</i>	हुरसहताना <i>hursah-</i> <i>táná.</i>	दिखाना.
Den, <i>n.</i>	ढोडुर <i>dhodur,</i> मांड़ा <i>mánṛá.</i>	मांड़.
Dense, <i>adj.</i>	संघरो <i>sanghro.</i>	घना.
Deprive, <i>v.</i>	ऊंचहताना <i>úñchah-</i> <i>táná.</i>	छीनना.
Derision, <i>n.</i>	कीरी <i>kíri.</i>	ट्टा.
Descend, <i>v.</i>	रैयाना <i>ráiyáná,</i> रगाना <i>raggáná.</i>	उतरना.
— (to cause to), <i>v.</i>	रेहटाना <i>rehtáná.</i>	उतारना.

English.	Gondi.	Hindi.
Despatch, <i>v.</i>	आवसहताना <i>áwsah-</i>	पहुंचाना.
Dew, <i>n.</i>	मच <i>mach.</i> [<i>táná.</i>	झोस.
Dewlap, <i>n.</i>	गर्दान <i>gardán.</i>	गलाकसल.
Dhák tree (<i>Bu- tea frondo- sa</i>), <i>n.</i>	मुर <i>mur.</i>	ढाक, छेजला.
Dháwá tree (<i>Gristea to- mentosa</i>), <i>n.</i>	अर्मा <i>armá.</i>	धावा.
Die, <i>v.</i>	सायाना <i>sáyáná.</i>	मरना.
Diet, <i>n.</i>	टोला <i>tolá.</i>	भोजन.
Dig, <i>v.</i>	कोचिहताना <i>kochih- táná,</i> काताना <i>kátáná.</i>	खोदना.
Dip, <i>v.</i>	मुरहची सीझाना <i>mu- rahchí síáná,</i> मुरीसाना <i>muri- sáná.</i>	डुबाना.
Direction, <i>n.</i>	पट्टी <i>patíí.</i>	तरफ.
Disciple, <i>n.</i>	बरुआ <i>baruá.</i>	पंडा का चेला.
Dismiss, <i>v.</i>	हन्दा सीझाना <i>handá síáná,</i> पोहची सीझाना <i>pohchí síáná.</i> [<i>síáná.</i>	जाने देना.
Distribute, <i>v.</i>	तूसी सीझाना <i>túsí</i>	बांट देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Disturb, <i>v.</i>	खिसे कीअाना <i>khise kíáná.</i>	खिभाना, छेड़ना.
Do, <i>v.</i>	कीअाना <i>kíáná.</i>	करना.
Doe, <i>n.</i>	डाड़ी <i>dáří.</i>	हिरणी.
Dog, <i>n.</i>	नै <i>nái</i> , सिट्टी <i>sittí.</i>	कुत्ता, कुत्ती.
Done, to be, managed, <i>v.</i>	तूनाना <i>túnáná.</i>	बनना.
Double, <i>adj.</i>	नड़पा <i>narpá.</i>	दोहरा.
Dove, <i>n.</i>	पुरीज <i>purráj.</i>	पंड़की.
Down (of birds), <i>n.</i>	बूईया <i>búiyá</i> , माड़े <i>máre.</i>	रोम.
Doze, <i>v.</i>	कुर्कीना <i>kurkíná.</i>	अंधना.
Drag, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wiskáná</i> , अरीताना <i>arrítáná.</i>	खेंचना, ले आना.
Draw water, <i>v.</i>	उमाना <i>umáná.</i>	पानी निकालना.
Dress (of men) <i>v.</i>	पोन्दाना <i>pondáná.</i>	पहिनना (पुरुषों के विषय में).
—(of women) <i>v.</i>	ऊहताना <i>úhtáná.</i>	पहिनना (स्त्रीयों के विषय में.)
Drink, <i>v.</i>	उन्दाना <i>undáná.</i>	पीना.
—(to make to) <i>v.</i>	ऊहताना <i>úhtáná.</i>	पिलाना.
Drive in (as a stake), <i>v.</i>	उरसहताना <i>ursah-táná.</i>	गाड़ना.
Driven in (to be,) <i>v.</i>	उरसाना <i>ursáná.</i>	गड़ना.
Dry, <i>adj.</i>	वत्तल <i>wattál.</i>	सूखा.

English.	Gondi.	Hindi.
Dry, <i>v. i.</i>	वत्ताना <i>wattáná.</i>	सूखना.
— <i>v. t.</i>	वहचहताना <i>wah - chahtáná.</i>	सूखाना.
Dung (cow), <i>n.</i>	सड़ापी <i>sarápí.</i>	गोबर.
Dust, <i>n.</i>	धुरो <i>dhurro.</i>	धूल.
Each, <i>pron.</i>	उन्दी उन्दी <i>undíundí,</i> वक्को वक्को <i>wakko wakko.</i>	एक एक.
Eagle, <i>n.</i>	गिधाल <i>gidhál.</i>	गिध.
Ear, <i>n.</i>	कवी <i>kawí.</i>	कान.
— (lobe of the), <i>n.</i>	लाठीकवी <i>látíkawí.</i>	कान का झुलता हुआ मांस.
Earn, <i>v.</i>	कमे कीझाना <i>kame kíáná.</i>	कमाना. [गहने.
Ear-ring, <i>n.,</i>	तारी <i>tári.</i>	झुमका, कान के
Earth, <i>n.</i>	तोड़ी <i>torí.</i>	मिट्टी.
Ease oneself, <i>v.</i>	पेलाना <i>peláná.</i>	हगना.
Eat, <i>v.</i>	तिन्दाना <i>tindáná.</i>	खाना.
Edge, <i>n.</i>	आछी <i>áchhí.</i>	आंचल, किनारा.
Egg, <i>n.</i>	मेंड <i>menđ,</i> मेस्क <i>mesk.</i>	अंडा, अंडे.
Elbow, <i>n.</i>	कुन्द गोहनी <i>kund gohní,</i> कुन्दागोह <i>kundágoh.</i>	कुहनी.
Elephant, <i>n.</i>	ऐनी <i>áiní.</i> [gane.	हाथी.
Elsewhere, <i>adv.</i>	उडे बगने <i>ure bag-</i>	और कहीं.

English.	Gondi.	Hindi.
Empty, <i>adj.</i>	सूनो <i>súno</i> , रिन्नो <i>ritto</i> .	सूना.
— <i>v.</i>	रिन्नो कीञ्जाना <i>ritto</i> <i>kiáná</i> . [<i>táná</i> .	सूना करना.
Enclose, <i>v.</i>	वल्लहताना <i>wallah-</i>	रूंधना.
End, <i>n.</i>	छोर <i>chhor</i> . [<i>táná</i> .	अन्त.
Enlarge, <i>v.</i>	वीरसहताना <i>wírsah-</i>	बड़ा करना, बढ़ाना.
Enter, <i>v.</i>	सोड़िताना <i>soritáná</i> .	पैठना.
Envy, <i>v.</i>	कड़वीताना <i>karwí-</i> <i>táná</i> . [<i>ná</i> .	डाह करना.
Erect, <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtá-</i>	खड़ा करना.
Err, <i>v.</i>	मरगीना <i>margíná</i> .	भूलना.
Escape, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná</i> .	बचना.
Evade, <i>v.</i>	पसीसी डायाना <i>pasísí</i>	निकलके भागना.
Even, <i>adv.</i>	गदा <i>gadá</i> . [<i>dáyáná</i> .	वैसाही, भी.
Evening, <i>n.</i>	नुल्पे <i>nulpe</i> .	सांझ.
Ever, <i>adv.</i> [<i>adv.</i>	बप्पोरे <i>bappore</i> .	कभी.
Everywhere,	बगने <i>baggane</i> .	हर कहीं
Except, <i>prep.</i>	पोहची <i>pohchí</i> .	छोड़के.
Excrement, <i>n.</i>	पींग <i>píng</i> . [<i>kiáná</i> .	गुह, गू.
Expand, <i>v.</i>	बगड़े कीञ्जाना <i>bagre</i>	फैलाना.
Expel, <i>v.</i>	खेदे कीञ्जाना <i>khede</i> <i>kiáná</i> .	खदेड़ना.
Extinguish, <i>v.</i>	पिहताना <i>pihtáná</i> .	बुझाना.
— ed (to be), <i>v.</i>	पिराना <i>piráná</i> .	बुझना.
Eye, <i>n.</i> [the], <i>n.</i>	कन <i>kan</i> .	आंख.
— (pupil of	कावा <i>káwá</i> .	आंख की पुतली.

English.	Gondi.	Hindi.
Eye (dirt in the),	चिपड़ोंग <i>chipring</i> .	आंख में मैल.
Eyebrow, n. [<i>n.</i>]	वट्टे <i>waṭṭe</i> , कुन्कुन्दा <i>kunkundá</i> .	भौं, भृकुटि.
Eyelash, n.	मिन्दी <i>mindí</i> .	बरोनी.
Eyelid, n.	कन तिपली <i>kan tiplí</i> .	पलक, पपोटा.
Fall, v.	अराना <i>arráná</i> , मी- डाना <i>míráná</i> .	गिरना.
Family, n.	कुड़मा <i>kuramá</i> .	कुरमा, कुटुम्ब.
Famish, v. [<i>n.</i>]	करू सायाना <i>karú</i>	भूखों मरना.
Fan, winnowing	सेती <i>setí</i> . [<i>sáyáná</i>].	सूप.
Far, adv.	लख <i>lakh</i> .	दूर.
Fat, adj.	कुरवींज <i>kurwíñj</i> .	मोटा (पशुओं के
Father, n. [<i>n.</i>]	दादाल <i>dádál</i> .	पिता. [विषय में].
Father-in-law,	मुया <i>muryá</i> .	ससुर.
Fear, n.	वरी <i>warrí</i> .	डर.
Feather, n.	मारे <i>máre</i> .	पर, पंख.
Feed, v.	तिहताना <i>tihtáná</i> .	खिलाना.
Female, n.	आर <i>ár</i> , माई <i>mái</i> .	स्त्री.
Fence, n.	वेड़ा <i>weṛá</i> , कीरी <i>kírí</i> .	टट्टी.
Fever, n.	अर्की <i>arkí</i> .	ज्वर, तप.
Few, adj.	अमू <i>amú</i> , हमू <i>hamú</i> .	थोड़े.
Field, n.	नेली <i>nelí</i> , नेल <i>nel</i> .	खेत.
Fig, n.	तोया <i>toyá</i> .	गूलर.
Fill, v.	निहताना <i>nihtáná</i> .	भर देना.
Fill in earth, v.	मुहताना <i>muhtáná</i> .	मारी भरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Filled (to be), <i>v.</i>	निन्नताना <i>ninnatáná.</i>	भरना.
Find, <i>v.</i> [<i>adj.</i>	पुटाना <i>puttáná.</i>	मिलना.
Fine (of texture)	कीनोर <i>jhínor.</i>	महीन.
Finish, <i>v.</i>	कीसी येताना <i>kísí yetáná,</i> माहताना <i>máhtáná.</i>	पूरा करना, सिद्ध करना.
Fire, <i>n.</i>	किस <i>kis.</i>	आग.
Firefly, <i>n.</i>	मिन्को <i>minko.</i>	जुगनू.
First, <i>adj.</i>	पहिलो <i>pahilo.</i>	पहिला.
Fish, <i>n.</i>	मीन <i>mín.</i>	मछली.
— frame for catching, <i>n.</i>	घुस्सुर <i>ghussur.</i>	मछली पकड़ने का ठाठ.
Five (number)	सैयूंग <i>sáiyúng.</i>	पांच.
Flax, <i>n.</i>	बैयाल <i>báiyál.</i>	सन.
Flea, <i>n.</i>	पिन्ना <i>pittá.</i>	पिस्सू.
Flee, <i>v.</i>	डैसी हन्दाना <i>ḍáisi handáná,</i> जड़ीताना <i>jarítáná.</i>	भाग जाना.
Fling, <i>v.</i>	नच्छाना <i>nachcháná</i>	फेंकना.
Float away, <i>v.</i>	पोंगाना <i>pongáná.</i>	बहना.
Flood, <i>n.</i>	ऊसा <i>úsá.</i>	बाढ़.
Flour, <i>n.</i>	पिन्दी <i>pindí.</i>	आटा.
Flower, <i>n.</i>	पुंगार <i>pungár.</i>	फूल.
— <i>v.</i>	पूईना <i>púiná,</i> पोड़ीना	फूलना.
Fly, <i>n.</i>	वीसी <i>wísí.</i> [<i>poríná</i>	मक्खी.
— <i>v.</i>	पोरीताना <i>porítáná.</i>	उड़ना.

English.	Gondi.	Hindi.
Foot, <i>n.</i>	काल <i>kál.</i>	पांव.
Forest, <i>n.</i>	डोंगुर <i>ḍongur.</i>	जंगल.
Forget, <i>v.</i>	मरुंगसीञाना <i>ma-</i> <i>rungsiáná.</i>	भूल जाना. [को.
Fork (hay), <i>n.</i>	कुरेली <i>kurelí.</i>	कांटा घास उड़ाने
Four (number)	नालूंग <i>nálúng.</i>	चार.
Fowl, <i>n.</i> [<i>n.</i>	खुर <i>khurr.</i>	मुर्गी.
— (half-grown)	पोई <i>poi,</i> पोइंज <i>poiñj.</i>	आधी मुर्गी.
Fox, <i>n.</i>	कुसत्ती <i>kusattí.</i>	लोमड़ी.
Frighten, <i>v.</i>	वरहताना <i>warrah-</i>	डराना.
Frog, <i>n.</i>	पन्ने <i>panne.</i> [<i>táná.</i>	मेंडक.
From, <i>prep.</i>	-ताल <i>-tál,</i> -टाल <i>-ṭál,</i> -हड़ा <i>-hará.</i>	से.
Frost (hoar), <i>n.</i>	तुस्सार <i>tussár.</i>	पाला.
Froth, <i>n.</i>	लार <i>lár.</i>	फेन.
Fuel, <i>n.</i>)	छूई <i>chhúí.</i>	ईंधन, पतली लकड़ी.
Full, <i>adj.</i>	मेण्ड <i>meṅṛ.</i>	भर.
Furrow, <i>n.</i>	कूढ़ <i>kúṛh.</i>	कूढ़.
Gate, <i>n.</i>	फड़का <i>phaṛká.</i>	फाटक.
Gaze, <i>v.</i>	नादीना <i>nádíná.</i>	देख रहना.
Ghee, <i>n.</i>	पालनी <i>pální.</i>	घी.
Girl, <i>n.</i>	पेड़गी <i>peṛgí.</i>	लड़की.
Give, <i>v.</i>	सीञाना <i>siáná.</i>	देना.
Glean, <i>v.</i>	पहकाना <i>pahkáná.</i>	बिनना.
Gleanings, <i>n.</i>	सीला <i>sílá.</i>	जो बिना जाता है.

English.	Gondi.	Hindi.
Glutton, <i>n.</i>	डर्गाल <i>dargál.</i>	पेटू.
Gnat, <i>n.</i>	नुल्ले <i>nulle.</i>	मच्छड़.
Go, <i>v.</i>	हन्दाना <i>handáná.</i>	जाना.
— over, <i>v.</i>	अहकाना <i>ahkáná.</i>	पार उतरना.
Goat, <i>n.</i>	येटी <i>yeti.</i>	बकड़ी.
— (young), <i>n.</i>	बरई <i>barái.</i>	बकड़ी का बच्चा.
Gold, <i>n.</i>	सोनो <i>sono.</i>	सोना.
Gond, <i>n.</i>	कोइतोर <i>koitor.</i>	गोंड़.
Gondi, <i>n.</i>	कोइयां <i>koiyán.</i>	गोंड़ी भाषा.
Gondin, <i>n.</i>	कोइतार <i>koitár.</i>	गोंड़िन.
Good, <i>adj.</i>	वेश <i>bes</i> , चोखो <i>cho-</i> <i>kho.</i>	अच्छा.
Gore, <i>v.</i>	कोहकाना <i>kohkáná.</i>	कौचना.
Gourd, <i>n.</i>	परास <i>parás.</i>	लौकी.
Grain-pit, <i>n.</i>	खौँड़ी <i>khounṛí</i> , कोठी <i>koṭhí.</i>	खौँ.
Gram, <i>n.</i>	हनऐक <i>hanaáik.</i>	चना.
Grandfather, <i>n.</i>	आजाल <i>ájál.</i>	दादा.
—— great, <i>n.</i>	अक्को <i>akko.</i>	दादा का पिता.
Grass, <i>n.</i>	जाड़ी <i>járí.</i>	घास.
Grasshopper, <i>n.</i>	फाफे <i>pháphe.</i>	टिड्डा.
Grave, <i>n.</i>	मर्घट <i>marghat.</i>	समाधि.
Graze, <i>v. t.</i>	मेहताना <i>mehtáná.</i>	चराना.
Grind, <i>v.</i>	नोराना <i>norráná.</i>	पीसना.
Groan, <i>v.</i>	कहली कीआना <i>kahlí</i> <i>kiáná.</i>	कहरना.

English.	Gondi.	Hindi.
Grow (of plants), <i>v.</i>	पिरीना <i>piríná</i> , बोर-साना <i>borsáná</i> .	उगना.
Guest, <i>n.</i>	वन्तल <i>warttál</i> .	पाहुन.
Hail, <i>n.</i>	ओरा <i>orá</i> .	ओला.
Hair, <i>n.</i>	चुटिंग <i>chuttिंग</i> .	बाल.
Hand, <i>n.</i>	कै <i>kái</i> .	हाथ.
Hang, <i>v. i.</i>	उरमे मायाना <i>urme máyáná</i> .	लटकना.
—— <i>v. t.</i>	कोचे कीञ्जाना <i>koṇ-che kíáná</i> .	लटकाना.
Hare, <i>n.</i>	मोलोल <i>molol</i> .	खर्गोश.
Harvest, <i>n.</i> [<i>n.</i>]	कोईञ्जाना <i>koíáná</i> .	लवने का काल.
Hatching (hen),	काड़ा <i>kárá</i> .	सेवती हुई मुर्गी.
He, <i>pron.</i>	ओर <i>or</i> .	वह.
Head, <i>n.</i>	तला <i>talá</i> .	सिर.
Heap, <i>n.</i>	रास <i>rás</i> , रासी <i>rásí</i> .	ढेर.
—— <i>v.</i>	सूर कीञ्जाना <i>súr kíáná</i> .	ढेर करना.
Hear, <i>v.</i>	केञ्जाना <i>kenjáná</i> .	सुनना.
Heat (sun's), <i>n.</i>	अदी <i>adí</i> .	घाम, धूप.
Heat, <i>v.</i>	कासाना <i>kásáná</i> , का-सहताना <i>kásah-táná</i> .	गरम करना, तपाना.
Heaven, <i>n.</i>	बैकुण्ठ <i>báikunt</i> , जामू दीप <i>jámú díp</i> .	परलोक, बैकुण्ठ.

English.	Gondi.	Hindi.
Heavy, <i>adj.</i>	पोहटा <i>pohtá.</i>	भारी.
Heel, <i>n.</i>	डांका <i>dánká.</i>	एड़ी.
Heifer, <i>n.</i>	पड्डा <i>paddá.</i>	बछिया.
Hell, <i>n.</i>	नरक <i>narak.</i>	पाताल.
Hence, <i>adv.</i>	इग्गाटाल <i>iggátál,</i> इग्गाहडा <i>iggáha-</i>	यहां से.
Herdsman, <i>n.</i>	कोपाल <i>kopál. [rá.</i>	अहोर.
Here, <i>adv.</i>	इग्गा <i>iggá.</i>	यहां.
Hide, <i>v. i.</i>	मक्काना <i>makkáná.</i>	छिप जाना.
— <i>v. t.</i>	मकसहताना <i>maksah-</i> <i>táná.</i>	छिपाना.
High, <i>adj.</i>	लम्बो <i>lambo,</i> बही	ऊंचा.
Hill, <i>n.</i>	कुड़ <i>kurú. [baddí.</i>	टीला.
Him, <i>pron.</i>	ओन <i>on.</i>	उसको.
Hindi, <i>n.</i>	कोष <i>kosh.</i>	हिन्दी भाषा.
Hindu man, <i>n.</i>	कोषुर <i>koshur.</i>	हिन्दू पुरुष.
— woman, <i>n.</i>	कोषतार <i>koshtár.</i>	हिन्दू स्त्री.
Hireling, <i>n.</i>	कबाड़ेक <i>kabárek.</i>	ठिकहा.
Hither, <i>adv.</i>	हिक्के <i>hikke.</i>	इधर.
Hole, <i>n.</i>	छड़का <i>chharká,</i> दसना <i>dasná.</i>	छेद.
Hone, <i>n.</i>	मसान <i>masán.</i>	सान.
Honey, <i>n.</i>	कानल <i>kánal.</i>	मधु.
Horn, <i>n.</i>	कोर <i>kor.</i>	सिंग.
Horse, <i>n.</i>	कोड़ा <i>korá.</i>	घोड़ा.
Hot, <i>adj.</i>	कास्ताल <i>kástál.</i>	गरम, तप्त.

English.	Gondi.	Hindi.
House, <i>n.</i>	रोन <i>ron.</i>	घर.
How? <i>adv.</i>	बहवा <i>bahbá.</i>	कैसा.
How many? <i>adv.</i>	बचाले <i>bachále.</i>	कितने.
Hunger, <i>n.</i>	करू <i>karú.</i>	भूख.
Husband, <i>n.</i>	मोइदो <i>moido.</i>	पति.
—'s brother, <i>n.</i>	सीरन्दू <i>sírandú.</i>	पति का भाई.
Hut, <i>n.</i>	झाला <i>jhálá.</i>	झोपड़ी.
I, <i>pron.</i>	नन्ना <i>nanná.</i>	मैं.
Illness, <i>n.</i>	बिजारी <i>bijári.</i>	बीमारी.
In, <i>prep.</i>	-टे <i>-te</i> , -ते <i>-te.</i>	में.
Insect, <i>n.</i>	पुड़ी <i>purí.</i>	कीड़ा.
Insert, <i>v.</i>	कोंचेकी सीझाना <i>konchekí síáná.</i>	डाल देना.
Inside, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá.</i> [ná.]	भीतर.
Instruct, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá-</i>	सिखाना.
Intrude, <i>v.</i>	नंगाना <i>nengáná.</i>	घुस जाना.
Iron, <i>n.</i>	कच्ची <i>kachchí.</i>	लोहा.
It, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	यह, वह.
Itch, <i>n.</i>	खस <i>khas.</i>	खुजली, खाज.
Jackal, <i>n.</i>	कोल्हयाल <i>kolhayál.</i>	सियाल, लड़ैया.
Jar (earthen), <i>n.</i>	कुरवी <i>kurwí.</i>	घड़ा.
Jester, <i>n.</i>	करवाल <i>karbál.</i>	ठठोल.
Jugnu, <i>n.</i>	कोइतार <i>koitár.</i>	जुगनू.

English.	Gondi.	Hindi.
Junhári, <i>n.</i>	ज्वार्के <i>jwárk.</i>	जुनहारी.
Kacharia (<i>Hedy- chium spica- tum</i>), <i>n.</i>	बोदेला <i>bodelá.</i>	कचरी.
Khalí, <i>n.</i>	पाकी <i>páki</i> , ढेप <i>dhēp.</i>	खली.
Khamer tree (<i>Gmelina ar- borea</i>).	खुर्सी <i>khursí.</i>	खमेर, खुमहेर.
Khichari, (<i>Zizy- phus jujuba</i>),	लपसा <i>lapsá.</i>	खिचड़ी.
Kill, <i>v.</i> [<i>n.</i>	जोहकाना <i>johkáná</i> , जीझाना <i>jiáná.</i>	मारडालना, मारना.
Kiss, <i>v.</i>	नौडाना <i>noṇḍáná.</i>	चूमना.
Knead, <i>v.</i>	पिस्काना <i>piskáná.</i>	सानना.
Knee, <i>n.</i>	मुरटोला <i>murtólá.</i>	घुट्टा.
Kneecap, <i>n.</i>	टवड़ी <i>tawarí.</i>	घुटने की चक्री.
Know, <i>v.</i>	पुन्दाना <i>pundáná.</i>	जानना.
Kodo-grain (<i>Paspalum Kora</i>), <i>n.</i>	कुद्दां <i>kuddán.</i>	कोदों.
Kush-grass, <i>n.</i>	घानाड़ी <i>ghánáří.</i>	कूश घास.
Kutki-grain (<i>Panicum miliare</i>), <i>n.</i>	कोहला <i>kohalá.</i>	कुटकी.

English.	Gondi.	Hindi.
Laugh, <i>v.</i>	कंवाना <i>kanwáná.</i>	हसना.
Lazy, <i>adj.</i>	कुढ़ियाल <i>kurhiyál.</i>	आलसी.
Lead, <i>v.</i>	मुन्ने ताकीना <i>munne</i>	आगे चलना.
Leaf, <i>n.</i>	आकी <i>ákí.</i> [<i>tákiná.</i>	पत्ता.
Leak, <i>v.</i>	वड़ाना <i>waráná.</i>	चूना.
Leap, <i>v.</i>	डहकाना <i>dahkáná.</i>	कूदना.
Learn, <i>v.</i>	कर्रिताना <i>karrítáná.</i>	सीखना.
Leather, <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	चमड़ा.
Leg, <i>n.</i>	पोटरी <i>potarí.</i>	टांग, गोड़.
Lentil, <i>n.</i>	दारी <i>dárá.</i>	दाल.
Leopard, <i>n.</i>	चीताल <i>chítál.</i>	चीता.
Liar, <i>n.</i>	लबड़ाल <i>labrál.</i>	लबाड़, झूठा.
Lick, <i>v.</i>	नाकीना <i>nákiná.</i>	चाटना.
Lid, <i>n.</i>	मुच्छे <i>muchchhe.</i>	ढकना.
Lie down (of animals), <i>v.</i>	पट्टीना <i>patṭíná.</i>	लेटना (पशुओं के विषय में).
Light, <i>n.</i>	वेड़ची <i>werchí.</i>	ज्योति.
Light, <i>adj.</i> [<i>v.</i>	अखड़ो <i>akharo.</i>	हलका.
Lighten (flash),	मिरसालना <i>mirsálná.</i>	चमकना.
Lightning, <i>n.</i>	गाज <i>gáj.</i>	बिजली.
Like, <i>prep.</i>	घाईं <i>gháin.</i>	समान, नाई.
Lip, <i>n.</i>	सिलवी <i>silwí.</i>	झोंठ.
Little, <i>adj.</i>	छुडोर <i>chhudor.</i>	छोटा.
—— <i>a.</i>	अमुहच <i>amuhach.</i>	थोड़ा सा.
Live, <i>v.</i>	पिस्साना <i>pissáná.</i>	जीना.
Liver, <i>n.</i>	तडाकी <i>tarákí.</i>	कलेजा.

English.	Gondi.	Hindi.
Lizard, <i>n.</i>	उरूम <i>urrum.</i>	झिपकली.
—— (large), <i>n.</i>	डोक़े <i>dokke.</i>	गिरगिट.
Log (of wood), <i>n.</i>	इंडा <i>dúnṛá.</i> [ni.	लकड़.
Loins, <i>n.</i>	नन <i>nan,</i> नन्नी <i>nan-</i>	कमर, कटि.
Loose (cattle), <i>v.</i>	तासाना <i>tásáná.</i>	छूटा देना.
Loosed (to be), <i>v.</i>	रेंगीना <i>renḡíná.</i>	छूटना.
Lose (the way) <i>v.</i>	बहके मायाना <i>bahke</i> <i>máyáná.</i>	भटक जाना, भूलना.
Lota (a brass vessel), <i>n.</i>	चरू <i>charú.</i>	लोटा.
Louse, <i>n.</i>	बोत्ता <i>bottá.</i> [paṛkí.	जूं.
——'s eggs, <i>n.</i>	सीर्के <i>sírk,</i> पड़की	लीख.
Lungs, <i>n.</i>	पिपसा <i>pipsá,</i> पिस्ता <i>pistá.</i>	फेफड़े.
Mad, <i>adj.</i>	बैहाल <i>báihál.</i>	बावला.
Mahulain creeper (<i>Bauhinia Vahlii</i>), <i>n.</i>	पाउर <i>páur.</i>	महुलाइन.
Mahua tree (<i>Basia latifolia</i>), <i>n.</i>	इड़ <i>irú.</i>	महुआ.
Maina bird (<i>Gracula religiosa</i>) <i>n.</i>	सालो <i>sálo.</i>	मैना.
Maize, <i>n.</i>	जन्ना <i>janná.</i>	भुट्टा.
Man, <i>n.</i>	मान्वाल <i>mánwál,</i> माइसाल <i>mársál.</i>	मनुष्य.

English.	Gondi.	Hindi.
Mangoe tree (<i>Mangifera Indica</i>), <i>n.</i>	मरका <i>marká</i> .	आम.
Mankind, <i>n.</i>	माइसालोर <i>mársálor</i> .	मनुष्यजाति.
Manure, <i>n.</i>	खर्सी <i>kharsí</i> .	खाद.
Many <i>adj.</i>	वल्ले <i>walle</i> .	बहुत.
As many as	बच्चो <i>bachcho</i> .	जितने.
Market, <i>n.</i>	हाटुम <i>háṭum</i> .	बाज़ार, हाट.
Marriage, <i>n.</i> [<i>n.</i>	मइमीं <i>mármín</i> .	बिवाह.
Masúr (<i>cicerlens</i>)	मसूके <i>masúrk</i> .	मसूर की दाल.
Mat, <i>n.</i>	कत्तो <i>kattí</i> .	चटाई.
Meal, early morning.	बसिया <i>basiyá</i> .	तड़के का भोजन.
— ten o'clock.	जावा <i>jáwá</i> .	दस बजे का भोजन.
— three o'clock.	मइया <i>maráiyá</i> .	तीन बजे का भोजन.
— evening.	बियारी <i>biyári</i> .	सांझ का भोजन.
Mean, <i>adj.</i>	ऊतार <i>útár</i> .	नीच.
Meat, <i>n.</i>	संवी <i>sanwi</i> .	मांस.
Medicine, <i>n.</i>	मत <i>mat</i> . [<i>táná</i> .	दवा, औषध.
Meet, <i>v.</i>	पुरसहताना <i>pursah-</i>	मिल जाना.
Melt, <i>v.</i>	घुरे मायाना <i>ghure máyáná</i> , कड़ी- ताना <i>karítáná</i> .	गल जाना.
Mend, <i>v.</i>	साजी कीञ्जाना <i>sáji kíáná</i> .	संवारना, सुधारना.
Mid-day, <i>n.</i>	धूपर <i>dhúpar</i> .	दो पहर.

English.	Gondi.	Hindi.
Milk, <i>n.</i>	पाल <i>pál.</i>	दूध.
— <i>v.</i>	पीराना <i>piráná.</i>	दुहना.
Mill (hand), <i>n.</i>	जत्ता <i>jattá.</i>	चक्की.
Mist, <i>n.</i>	कूहरा <i>kúhará.</i>	कुहासा.
Mix, <i>v.</i>	खोई कीञ्जाना <i>khoí</i>	मिलाना.
Moan, <i>n.</i>	धाँई <i>dháni.</i> [<i>kiáná.</i>	बिलाप, हाहाकार.
Moon, <i>n.</i>	चन्द्रमाल <i>chandar-</i> <i>mál, नलेंज nalenj</i>	चन्द्रमा, चान्द.
More, <i>adv.</i>	उड़े <i>ure.</i>	और, अधिक.
Morning, <i>n.</i>	बुनसारी <i>bunsári,</i> सकाड़ी <i>sakári.</i>	बिहान, प्रातहकाल.
Morrow, <i>n.</i>	नर्कई <i>narkaiñ.</i>	कल.
Mortar, <i>n.</i>	सहकी <i>sahki.</i>	उखली.
Moss, <i>n.</i>	बुच्छी <i>buchchhi.</i>	काई.
Mother, <i>n.</i>	दाई <i>dái,</i> अवहरी <i>avharí.</i>	माता, मा.
— -in-law, <i>n.</i>	पोयार <i>poyár.</i>	(सास.
Mountain, <i>n.</i>	मट्टा <i>mattá.</i>	पहाड़.
Mouse, <i>n.</i>	अल्ली <i>alli.</i>	चूहा.
Mouth, <i>n.</i>	दुडी <i>tudí.</i>	मुंह.
Much, <i>adj., adv.</i>	नक्का <i>nakká.</i>	बहुत, बहुतसा.
As much as	बचोर <i>bachchor.</i>	जितना.
Mud, <i>n.</i>	चिकला <i>chiklá.</i>	कीचड़.
Mundi grain (<i>Sphæranthus</i> <i>Indicus</i>), <i>n.</i>	कैमा <i>káimá.</i>	मुगड़ी.

English.	Gondi.	Hindi.
Musk-rat, <i>n.</i>	छूचो <i>chhúcho.</i>	छचून्दर.
Must, <i>v.</i>	चाही <i>cháhí.</i>	चाहिये.
Mustard.	सरसवा <i>sarsawá.</i>	सरसों.
My, <i>pron.</i>	नावोर <i>náwor</i> , नावा <i>náwá.</i>	मेरा, मेरी.
Nail (finger), <i>n.</i>	तिरींज <i>tirínj.</i>	नख.
Naked (to be), <i>v.</i>	कुराके मायाना <i>kurá- ke máyáná.</i>	नंगा होना.
Name, <i>n.</i>	पड़ोल <i>paṛol.</i>	नाम.
— <i>v.</i>	पड़ोल वीसाना <i>paṛol wísáná.</i>	नाम लगाना.
Navel, <i>n.</i>	गुदि <i>gudi.</i> [<i>mutis.</i>	नाभी.
Near, <i>prep., adv.</i>	करूम <i>karrum</i> , मुटिस	निकट, पास.
Neck, <i>n.</i>	घोंगा <i>ghongá</i> , वरेर <i>warer.</i>	गर्दन, गला.
— (nape of) <i>n.</i>	गिछरी <i>gichhari.</i>	गुह्री.
Necklace (men's), <i>n.</i>	दुम्मे <i>dumme.</i>	माला पुरुषोंका.
— (women's), <i>n.</i>	पोती <i>potí.</i>	माला स्त्रीयोंका.
Nephew, <i>n.</i>	सन्नीमरीं <i>sannímarrí.</i>	भतीजा, भान्सा.
Nerve, <i>n.</i>	चीरा <i>chérá.</i>	नाड़ी, सिरा.
Nest, <i>n.</i>	गोदा <i>godá.</i> [<i>hille.</i>	घोंसला.
Never, <i>adj.</i>	बप्पुरे हिंले <i>bappure</i>	कभी नहीं.
New, <i>adj.</i>	नमतल <i>namtal</i> , पूनल <i>púnal.</i>	नया.
Night, <i>n.</i>	नर्का <i>narká.</i>	रात.

English.	Gondi.	Hindi.
No, <i>adv.</i>	हिल्ले <i>hille</i> , मिन्ने <i>min-ne</i> . [<i>kiáná</i> .	नहीं, मत. [ना.
Nod, <i>v.</i>	नवे कीञ्जाना <i>nawe</i>	सिर भुकाना, नवा-
Noise, <i>n.</i>	लेंग <i>leṅg</i> .	शब्द.
None, <i>adj.</i>	बहे हिल्ले <i>badde hille</i> .	कोई नहीं.
Nose, <i>n.</i>	मस्सोर <i>massor</i> .	नाक.
— (bridge of) <i>n.</i>	नखदगडी <i>nakhdandí</i>	
Now, <i>adv.</i>	इंगा <i>ingá</i> , इन्देके <i>in-deke</i> , इसारी <i>is-ári</i> . [<i>hille</i> .	अब, अभी.
Nowhere, <i>adv.</i>	बगगने हिल्ले <i>baggane</i>	कहीं नहीं.
Number, <i>v.</i>	काहताना <i>káhtáná</i> .	गिनना.
Offspring, <i>n.</i>	छौवा पूटां <i>chhouwá</i>	लड़केवाले.
Oil, <i>n.</i>	नी <i>ní</i> . [<i>pútán</i> .	तेल.
— vessel, <i>n.</i>	दुड़वा <i>ḍurawá</i> .	बोर.
Old, <i>adj.</i>	जुन्नल <i>junnál</i> .	पुराना.
On, <i>prep.</i>	परों <i>parro</i> .	पर.
One, (number)	उन्दी <i>undí</i> . [<i>gonḍli</i> .	एक.
Onion, <i>n.</i>	उल्ली <i>ullí</i> , गोंडली	पियाज.
Open, <i>adj.</i>	उगड़े मातल <i>ugare</i>	खुला हुआ.
Or, <i>conj.</i>	धों <i>dhoṅ</i> . [<i>mátal</i> .	या, वा.
Order, <i>v.</i>	कच्ची सीञ्जाना <i>kachchí</i> <i>siáná</i> . [<i>máwá</i> .	आज्ञा देना.
Our, <i>pron.</i>	मावोर <i>máwor</i> , मावा	हमारा, हमारी.
Oven, <i>n.</i>	सदोली <i>sadolí</i> .	चूल्हा.

English.	Gondi.	Hindi.
Owl, <i>n.</i>	फूसरा <i>phúsará.</i>	उल्लू.
Pagri, <i>n.</i>	फेटा <i>phetá.</i>	पगड़ी.
Pair, <i>n.</i>	रखड़े <i>rande,</i> <i>rante.</i>	रखड़े जोड़े, दोनों.
Pankha (caste),	गांडाल <i>gánrál.</i>	पंखा जाति.
Parched grain, <i>n.</i>	फूटांग <i>phutáng.</i>	भूजा हुआ अनाज.
Pardhan (caste),	पानाल <i>pánál.</i>	परधान.
Parrot, <i>n.</i> [<i>n.</i>	सिड़ी <i>sirí,</i> माटे <i>máte.</i>	सूझा, तोता.
Part, <i>n.</i>	तूस <i>tús.</i>	भाग, टुकड़ा.
Partridge, <i>n.</i>	ककरांज <i>kakránj.</i>	तीतर.
Pass out, <i>v.</i>	पपीताना <i>papítáná.</i>	निकल जाना.
Patch, <i>n.</i>	थिगड़ा <i>thigrá.</i>	कपड़े का टुकड़ा.
Path, <i>n.</i>	सरी <i>sarí.</i>	रास्ता, मार्ग.
Pea, <i>n.</i>	बुटारा <i>butará.</i>	मटर.
Peacock, <i>n.</i>	मल <i>mal.</i>	मोर.
Penjh (cooked food), <i>n.</i>	जावा <i>jáwá.</i>	पेंज.
Perhaps, <i>adv.</i>	बसेकने <i>basekne.</i>	कदाचित.
Perspiration, <i>n.</i>	ईपुर <i>ipur.</i>	पसीना.
Pestle, <i>n.</i>	उस्काल <i>uskál.</i>	मूसल.
Pig, <i>n.</i>	पही <i>paddí.</i>	सूअर.
— (devoted to Narayan Deo), <i>n.</i>	लाड़ो <i>láro.</i>	जो नारायन को चढ़ाया जाएगा.

English.	Gondi.	Hindi.
Pig (devoted to the sun), <i>n.</i>	सुरजाल <i>surjál.</i>	जो सूरज को चढ़ाया जाएगा.
Pigeon, <i>n.</i>	पारेवा <i>párewá</i> , हरला <i>harlá.</i>	कबूतर, हारिल.
Pillar, <i>n.</i>	सरा <i>sará.</i>	खंभा.
Pipal tree (<i>Ficus religiosa</i>), <i>n.</i>	आली <i>áli.</i>	पीपल.
Pipe (for smoking), <i>n.</i>	चिलम <i>chilam.</i>	चिलम.
Pit, <i>n.</i> [ing], <i>n.</i>	कुदरा <i>kudrá.</i>	कुंड, गढ़ा.
Pitcher, <i>n.</i>	सोरा <i>sorá.</i>	घड़ा.
—— red (for water), <i>n.</i>	मल्ला <i>mallá.</i>	लाल घड़ा.
—— black (for cooking), <i>n.</i>	कुड़वी <i>kurwí.</i>	काला घड़ा.
Place, <i>v.</i>	इरीना <i>irráná.</i>	रखना.
Plate, <i>n.</i> [<i>n.</i>	धनिया <i>dhaniyá.</i>	घाती.
—— of leaves,	कूनी <i>kúni.</i>	पत्तों का पात्र.
—— of leaves, (small), <i>n.</i>	डुप्पा <i>duppá.</i>	पत्तों का छोटा पात्र.
Play, <i>v.</i>	कर्साना <i>karsáná.</i>	खेलना.
Plough, <i>v.</i>	उड़ाना <i>uráná.</i>	जोतना.
—— <i>n.</i>	नांगेल <i>nángel.</i>	हल.
Pod, <i>n.</i>	सेंगा <i>sengá.</i>	छीमी.
Poison, <i>n.</i>	माहुर <i>máhur.</i>	विष, माहुर.
Pork, <i>n.</i>	पही ता संवी <i>paddí tá sanwí.</i>	सूअर का मांस.

English.	Gondi.	Hindi.
Pound, <i>v.</i>	उस्साना <i>ussáná.</i>	कूटना, पीसना.
Pour, <i>v.</i>	कोहरे कीञ्जाना <i>kohare kiáná. [síáná.</i>	बहाना.
— out, <i>v.</i>	तोरसी सीञ्जाना <i>torsi</i>	उंडेलना.
Powerful, <i>adj.</i>	साबुर <i>sábur.</i>	प्रबल, बली.
Preach, <i>v.</i>	वहताना <i>wahtáná,</i> केंचहताना <i>ken- chahtáná.</i>	वताना, सुनाना.
Press, <i>v.</i>	अदमाना <i>admáná.</i>	दवाना.
Pull, <i>v.</i>	वीस्काना <i>wiskáná.</i>	खिंचना.
Put, <i>v.</i>	दोस्साना <i>dossáná.</i>	धरना.
— out, <i>v.</i>	ठंडाना <i>thanṛáná.</i>	निकालना.
Putrid, <i>adj.</i>	सौवताल <i>souwtál.</i>	सड़ा.
Quail, <i>n.</i>	जती <i>úti.</i>	बटेर.
Quarrel, <i>v.</i>	तरेहताना <i>tarehtáná.</i>	लड़ना.
Quickly, <i>adv.</i>	जपने <i>japne,</i> निची निची <i>nichí nichí.</i>	जलदी.
Rag, <i>n.</i>	पड़या <i>paryá.</i>	चिपड़ा.
Rain, <i>n.</i>	पिरि <i>pirr.</i>	मेंह.
Rainbow, <i>n.</i>	गोरा <i>gorá.</i>	रामधनुष.
Raw, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál.</i>	कच्चा.
Razor, <i>n.</i>	मजिञ्जा <i>majiá.</i>	उस्तुरा, झूरा.
Reach, <i>v.</i>	अञ्जाना <i>awwáná.</i>	पहुंचना.
Reap, <i>v.</i>	कुय्याना <i>kuyyáná.</i>	लवना, काटना.
Receive, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.

English.	Gondi.	Hindi.
Reed-pen, <i>n.</i>	मरिआ <i>maríá</i> . [ná.]	भरु.
Rend, <i>v.</i>	सरहताना <i>sarrahtá-</i>	फाड़ना.
Rent, <i>p. part.</i>	सर्ते <i>sart</i> . [ná.]	फाड़ा हुआ.
Rescue, <i>v.</i>	पिसेहताना <i>pisehtá-</i>	बचाना. [लेना.]
Rest, <i>v.</i>	रोमीना <i>romíná</i> .	सुस्ताना, विश्राम
Return, <i>v.</i>	मल्लाना <i>malláná</i> .	लौटना.
Reveal, <i>v.</i>	हूइसहताना <i>húrsah-</i>	दिखाना.
Rice (in field), <i>n.</i>	वंजी <i>wanjí</i> . [táná.]	धान.
— (in grain), <i>n.</i>	परईक <i>paraík</i> .	चावल.
— (broken in grinding), <i>n.</i>	नूका <i>núká</i> .	कन्की.
— (cooked), <i>n.</i>	गाटो <i>gáto</i> .	भात.
Rick, <i>n.</i>	पकी <i>pakí</i> , पुंजा <i>punjá</i>	गंजी.
Ring, <i>n.</i>	मुहा <i>muddá</i> .	अंगूठी.
Ripe, <i>adj.</i>	पंडतल <i>panṛtal</i> .	पक्का.
— (to be), <i>v.</i>	पणडीना <i>pandíná</i> .	पक (ग)ाना.
Roast, <i>v.</i>	बुसैना <i>bursáná</i> .	भूनना.
Root, <i>n.</i>	सीड़ <i>sír</i> .	जड़.
— (up), <i>v.</i>	तहक सीअताना <i>ta-</i> <i>hak siatáná</i> .	उखाड़ना.
— (used in the worship of Bará Deo), <i>n.</i>	नन्द माटी <i>nand</i> <i>mátí</i> .	एक तरह का खान्दा.
Rope (with which cattle are tied), <i>n.</i>	दामनी <i>dámní</i> .	गिरईया.

English.	Gondi.	Hindi.
Rot, <i>v. i.</i>	कड़ीताना <i>karítáná.</i>	सड़ना.
— (cause to), <i>v. t.</i>	कड़ी सीञ्चताना <i>karí sítáná.</i>	सड़ाना.
Rough ground, <i>n.</i>	दलहक टिकड़ा <i>dal- hak tīkrá.</i>	जंची नीची भूमि.
Rub, <i>v.</i>	सोकाना <i>sokáná,</i> मरेहताना <i>mareh- táná.</i>	मलना.
Rubbish, <i>n.</i>	विञ्जार <i>wiár.</i>	कचरा, कूड़ा.
Run, <i>v.</i>	विताना <i>witáná.</i>	दौड़ना.
— (away), <i>v.</i>	डैयाना <i>ḍáiyáná,</i> सो- ड़िताना <i>soṛítáná.</i>	भागना.
Sacrifice, <i>v.</i>	तरहताना <i>tarahtá- ná,</i> बधे कीञ्चाना <i>badhe kíáná.</i>	चढ़ाना, बध करना.
Saddle, <i>n.</i>	खोगुर <i>khogúr.</i>	खोगोर.
Saj tree (<i>Termin- alia tomen- tosa</i>), <i>n.</i>	मरु <i>marú.</i>	साज.
Sand, <i>n.</i>	बारु <i>bárú.</i>	बालू.
Sand-fly, <i>n.</i>	नुल्ले <i>nulle.</i>	भुनगा, मच्छड़.
Say, <i>v.</i>	इन्दाना <i>indáná,</i> वन्कीना <i>wankíná,</i> कत्ताना <i>kattáná.</i>	कहना, बोलना.
Schism, <i>n.</i>	ओर्तल <i>ortál.</i>	फूटा हुआ.
Scorpion, <i>n.</i>	मिच्छो <i>michehho.</i>	बिच्छू.

English.	Gondi.	Hindi.
Scratch, <i>v.</i> [<i>v.</i> — (violently),	ताड़कीना <i>tárkíná.</i> कूचीना <i>kúchíná.</i>	खरोटना, नोचना. बल से खरोटना.
Search for, <i>v.</i>	मिरहकाना <i>mirah- káná.</i>	ढूँढ़ना.
See, <i>v.</i>	हूड़ाना <i>hūráná,</i> ना- डीना <i>náriná.</i>	देखना.
Seed, <i>n.</i>	विज्जा <i>wijjá.</i> [<i>táná.</i>	बीज.
Seize, <i>v.</i>	बैसी तताना <i>báisi ta-</i>	पकड़ लेना.
Self (in 2nd & 3rd pers.), <i>pro.</i>	तन्ना <i>tanná,</i> तन्वा <i>tanwá.</i>	अपना.
Sell, <i>v.</i>	ममीताना <i>mamítáná.</i>	बेचना.
Send, <i>v.</i>	रोहताना <i>rohtáná.</i>	भेजना.
Set, <i>v.</i> — (of sun), <i>v.</i>	इरीना <i>irráná.</i> मुरीताना <i>murítáná.</i>	रखना, धरना. डूबना.
Seven (number)	येडंग <i>yerúng.</i>	सात.
Sew, <i>v.</i>	वलेचाना <i>walcháná.</i>	सीनक.
Shade, <i>n.</i>	धर्मी <i>dharmí,</i> अडाम <i>adám.</i>	छाया, छाड़. [दबाना.
Shampoo, <i>v.</i>	गोसली कीअाना <i>gos-</i>	अंगोंको हाथ से
Share, <i>n.</i>	तूस <i>tús.</i> [<i>alí kíáná.</i>	अंश, बांट.
Sharpen, <i>v.</i>	मस्सीताना <i>massítáná</i>	चोखा करना.
She, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	वह (स्त्रीलिंग).
Sheep, <i>n.</i>	गड़ार <i>garár.</i>	भेड़ी.
Shelter, <i>n.</i>	सोन्दी <i>sondí.</i>	छाड़.
Shoe, <i>n.</i> — to put on, <i>v.</i>	सरपो <i>sarpo.</i> कर्रीना <i>karráná.</i>	जूता, जूती. जूती लगाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Short (of stature), <i>adj.</i>	बुटराल <i>butrál.</i>	नाटा.
Shoulder, <i>n.</i>	सट्टा <i>sattá.</i> [ná.]	कान्धा.
Shut down, <i>v.</i>	मुड़िहताना <i>murihátá-</i>	ढांपना.
Sickle, <i>n.</i>	सटाड़ <i>satár.</i>	हंसुआ.
Side, <i>n.</i>	पट्टी <i>pattí.</i>	ओर, तरफ.
Silence ! <i>inter.</i>	कम्मके <i>kammeke.</i>	चुप.
Simple, <i>adj.</i>	भोरो <i>bhoro.</i>	भोला, भोरा.
Sing, <i>v.</i>	वाराना <i>wáraná.</i>	गाना.
Sink, <i>v.</i>	मुरंगाना <i>murangáná</i>	डूबना.
Sister, <i>n.</i>	दीदी <i>dídí.</i>	बहिन, सखी.
— (younger), <i>n.</i>	सेलार <i>selár.</i>	छोटी बहिन.
— (elder), <i>n.</i>	तक्का <i>takká.</i>	बड़ी बहिन.
Sit, <i>v.</i>	उदीना <i>udíná.</i> [táná.]	बैठना.
— (cause to), <i>v.</i>	उच्चहताना <i>uchchah-</i>	बैठाना.
Six (number)	सारुंग <i>sárúng.</i>	छः.
Skin, <i>n.</i>	तोल <i>tol.</i>	चमड़ा.
Slay, <i>v.</i>	जोहकाना <i>johkáná.</i>	मार डालना.
Sleep, <i>n.</i>	कुर्की <i>kurkí.</i>	नीन्द.
— <i>v.</i>	सुंजीना <i>sunjíná,</i> नर्मिना <i>narmíná.</i>	सोना.
— heavily, <i>v.</i>	कुर्कीना <i>kurkíná.</i>	जंघना.
Slip, <i>v.</i>	घसररी मायाना <i>ghasrri</i> <i>máyáná.</i>	खिसकना.
Small, <i>adj.</i>	छुडोर <i>chhudor.</i>	छोटा.
Smell, <i>v. i.</i>	दंगाना <i>dáingáná.</i>	बास देना.

English.	Gondi.	Hindi.
Smell, <i>v. t.</i>	मस्काना <i>maskáná.</i>	सूँघना.
Smoke, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso.</i>	धूँआं.
Snake, <i>n.</i>	तरास <i>tarás.</i>	साँप.
Snatch, <i>v.</i>	ऊमचाना <i>úmcháná.</i>	पकड़ना.
Sneeze, <i>n.</i>	सगुन <i>sagun.</i>	छींक.
Snore, <i>v.</i>	मुरीताना <i>murítáná.</i>	घुरीना.
So, <i>adv.</i>	ईहुन <i>ihun</i> , आहुन <i>áhun.</i> [ichchor.	यूँ त्यौं.
— much.	अचोर <i>achchor</i> , इचोर	उतना, इतना.
Soak, <i>v.</i>	नाहताना <i>náhtáná.</i>	भिगाना.
Soft, <i>adj.</i>	कोपे <i>kope.</i>	कोमल, चिकना.
Sole (of the foot)	तरूपांव <i>tarúpánw.</i>	तलुआ.
Somebody, <i>pron.</i>	बोरे <i>bore.</i>	कोई.
Son, <i>n.</i>	मरीं <i>marrí.</i>	बेटा.
— -in-law, <i>n.</i>	सन्ने <i>sanne.</i>	भत्ता, दामाद.
—— on pro- bation.	लम्जना <i>lamjáná.</i>	जो दामाद होने की आशामें टहल
——'s wife, <i>n.</i>	कोरियार <i>koriyár.</i>	बहू. [करता है.
Song, <i>n.</i>	पाटा <i>pátá.</i>	गीत.
Sour, <i>adj.</i>	कईताल <i>káitál.</i>	कड़ुआ, खट्टा.
Sow, <i>v.</i> [v.	वीताना <i>witáná.</i>	बोना.
Space (to have)	पोड्डाना <i>podđáná.</i>	समाना.
Spark, <i>n.</i>	बिराम <i>birám.</i>	चिंगारी.
Speak, <i>v.</i>	वन्कीना <i>wankíná.</i>	बोलना.
Spew, <i>v.</i>	कोक्कीना <i>kokkíná</i> उचरे कीआना <i>uchre kíáná</i>	छांट करना.

English.	Gondi.	Hindi.
Spill, <i>v.</i>	पोंगीताना <i>ponḡitáná</i>	बहाना.
Spit, <i>v.</i>	तुखाना <i>tukháná.</i>	थूकना.
Spittle, <i>n.</i>	उच्चूल <i>uchchúl.</i>	थूक.
Split, <i>v. i.</i>	पैयाना <i>páiyáná.</i>	चिर जाना.
— <i>v. t.</i>	पैहताना <i>páihatáná.</i>	चीरना.
Spoon, <i>n.</i>	मुकुर <i>sukur.</i>	डवर, दखी.
Spread, <i>v.</i>	तार्सी सोझाना <i>társí</i> <i>siáná,</i> ओरसह- ताना <i>orsahtáná.</i>	विझाना, फैलाना.
— out grain, <i>v.</i>	रीकाना <i>rikáná.</i>	अनाज फैलाना.
Squirrel, <i>n.</i>	चिडराल <i>chidrál.</i>	गिलहरी.
Stand, <i>v.</i>	निताना <i>nitáná.</i>	खड़ा होना.
— (make to) <i>v.</i>	निलहताना <i>nilahtá-</i> <i>ná.</i>	खड़ा करना.
Star, <i>n.</i>	जुनियां <i>juniyán,</i> मुकुम <i>sukum.</i>	तारे.
Steal, <i>v.</i>	कल्लीना <i>kallíná.</i>	चुराना.
Stem, <i>n.</i>	वुडूम <i>wudúm.</i>	डंटा, बोट.
Stick, <i>n.</i>	वड़िया <i>wariyá.</i>	छड़ी.
— <i>v. i.</i>	जिर्केसाना <i>jirksáná,</i> पचिहताना <i>pa-</i> <i>chihtáná.</i>	फस जाना.
Stink, <i>v.</i>	दैंगाना <i>dáingáná.</i>	दुर्गन्धी होना.
Stir, <i>v.</i>	दुसैाना <i>dursáná.</i>	सरकाना, मथना.
Stomach, <i>n.</i>	पीर <i>pír.</i>	पेट.
Stone, <i>n.</i>	टोंगी <i>ṭongí.</i>	पत्थर.

English.	Gondi.	Hindi.
Stones for cooking with, <i>n.</i>	सदोली <i>sadolí.</i>	चूल्हा.
Stool, <i>n.</i>	कुट्टुल <i>kuttul.</i>	पीढ़ी, माची.
Stoop, <i>v.</i>	मुसना <i>mursáná.</i>	भुकना.
Storm, <i>n.</i>	धूका <i>dhúká,</i> भूकर <i>jhakar.</i>	आन्धी.
Story, <i>n.</i>	वेसेड़ी <i>weserí.</i>	कहानी.
Straw, <i>n.</i>	पीड़ी <i>píri.</i>	पुआल, पैरा.
— a, <i>n.</i>	कोला <i>kolá.</i>	पुआल का एक
Strife, <i>n.</i>	कैजा <i>káijá.</i>	लड़ाई. [तिन्का.
Strike (a tent), <i>v.</i>	अरहताना <i>arahtáná.</i>	डेरा गिराना.
String, <i>n.</i>	नूल <i>núl.</i>	सूत.
Such, <i>pron., adj.</i>	ईताल <i>ítál.</i>	ऐसा.
Suck, <i>v.</i>	ऊतीना <i>útíná.</i>	चूसना.
Suddenly, <i>adv.</i>	बड़साने <i>barsáne.</i>	अचानक, एका एकी.
Suffer (only used with 'hunger and thirst'), <i>v.</i>	अस्साना <i>assáná.</i>	लगनः (प्यास या [भूख]).
Sun, <i>n.</i>	सूरियाल <i>súriyál.</i>	सूरज.
Sunshine, <i>n.</i>	अद्दी <i>addí.</i>	धूप.
Surely, <i>adv.</i>	मुकुर <i>mukur.</i>	निहसंदेह.
Swallow, <i>v.</i>	रोपाना <i>ropáná.</i>	निगलना.
Sweep, <i>v.</i> [<i>adj.</i>	सैयाना <i>sáiyáná.</i>	भाड़ना.
Sweet-smelling,	माहकार <i>máhkár.</i>	सुगन्ध.
Swell, <i>v.</i>	तोईयाना <i>toiyáná.</i>	फूल जाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Tail, <i>n.</i>	तोकार <i>tokár.</i>	पंछ.
Take, <i>v.</i>	येताना <i>yetáná.</i>	लेना.
— away, <i>v.</i>	वोईना <i>woíná.</i>	ले जाना.
— out, <i>v.</i>	तन्दाना <i>tandáná.</i>	निकालना.
Tall, <i>adj.</i>	ढोंगल <i>dhongal.</i>	लम्बा, ऊंचा.
Tamarind tree (<i>Tamarindus Indica</i>), <i>n.</i>	सित्ता <i>sittá,</i> छित्ता <i>chhittá.</i>	इमली.
Tank, <i>n.</i>	बोड्डी <i>boddi.</i>	तलाव, ताल.
Taste, <i>v.</i>	वण्डीना <i>wandíná.</i>	चीखना.
Teach, <i>v.</i>	करहताना <i>karahtá- ná,</i> केंचहताना <i>kenchahatáná.</i>	सिखाना, सुनाना.
Teak tree (<i>Tectona grandis</i>), <i>n.</i>	टेका <i>teká.</i>	सागून.
Tear (rent), <i>n.</i>	काड़ेहक <i>kárehak.</i>	चिर.
Tear, <i>v.</i>	सरहताना <i>sarrahtá-</i>	चीरना, फाड़ना.
Teat, <i>n.</i>	अड़ील <i>aríl.</i> [<i>ná.</i>	धन.
Ten (number).	पद <i>pad.</i>	दस.
Tender, <i>adj.</i>	कनरो <i>kanaro.</i>	कोमल.
Tendu tree (<i>Diospyros</i> [<i>n.</i> <i>Melanoxylon</i>])	तुमरी <i>tumari.</i>	अबनूस.
That, <i>pron.</i>	अद <i>ad.</i>	वह (नपुनसक लिंग)
Thatch, <i>v.</i>	वेसाना <i>wesáná.</i>	छाना.

English.	Gondi.	Hindi.
Thatcher, <i>n.</i>	वेसे <i>wese.</i>	छानेवाला.
Thee, <i>pron.</i>	नीकुन <i>níkun.</i>	तुम्हको.
Their, <i>pron.</i>	ओर्केना <i>orkná.</i>	उनका.
Then, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske.</i>	तब.
Thence.	हुन्दाल <i>hundál.</i>	वहां से.
There, <i>adv.</i>	अग्गा <i>aggá.</i>	वहां.
Therefore, <i>adv.</i>	इदेन लाने <i>iden láne.</i>	इस लिये.
They, <i>pron.</i>	ओर्के <i>ork.</i>	वे. [बन.
Thicket, <i>n.</i>	पतेरा <i>paterá.</i>	गभिन जंगल, या
Thief, <i>n.</i>	कल्ले <i>kalle,</i> कल्वाल <i>kalwál.</i>	चोर.
Thigh, <i>n.</i>	करकी <i>karkí.</i>	जांघ.
Thirst, <i>n.</i>	येत्क <i>yetk.</i> [assáná.	प्यास.
——— <i>v.</i>	येत्क अस्साना <i>yetk</i>	प्यासा होना.
This, <i>pron.</i>	एर <i>er,</i> इद <i>íd.</i>	यह.
Thistle, <i>n.</i>	कटाइन <i>kaṭáin.</i>	भट्टाट्टैया.
Thither, <i>adv.</i>	हक्के <i>hakke.</i>	उधर.
Those, <i>pron.</i>	औ <i>ou.</i>	वे.
Thou, <i>pron.</i>	इम्मा <i>immá.</i>	तू.
Thread, <i>v.</i>	काचाना <i>kácháná.</i>	गूथना.
Three (number)	मूण्ड <i>múṇḍ.</i>	तीन.
Thresh, <i>v.</i> [<i>n.</i>	विस्सीना <i>wissíná.</i>	गाहना.
Threshing-floor	कड़ा <i>kará.</i> [ghuṭkí.	खालिहान.
Throat, <i>n.</i>	वरेर <i>warer,</i> घुटकी	गला.
Tile (broken), <i>n.</i>	पिड़क <i>pirak,</i> पिक्का	टूटा हुआ खपड़ा.
Tilli-grain(milt)	नूंग <i>núṅg.</i> [pinká.	तिन्नी.
[<i>n.</i>		

English.	Gondi.	Hindi.
Tired (to be), <i>v.</i>	दोरीना <i>doríná.</i>	थक जाना.
Tire another (to)	दोरसहताना <i>dorsah-</i>	थकाना.
To-day, <i>n.</i> [<i>v.</i>	नेर <i>ner.</i> [<i>táná.</i>	आज.
Token, <i>n.</i>	ठोंका <i>thonká.</i>	सैन, चिन्ह.
Tongue, <i>n.</i>	वन्जेर <i>wanjer.</i>	जीभ.
Tooth, <i>n.</i>	पल <i>pal.</i>	दांत.
Torch, <i>n.</i>	सूर <i>súr.</i>	डामर.
Touch, <i>v. t.</i>	इट्टाना <i>ittáná.</i>	छुना.
Tread, <i>v. t.</i>	जारीना <i>járiná.</i>	रौंदना.
Tree, <i>n.</i>	मरा <i>mará.</i>	पेड़.
Tremble, <i>v.</i>	कसंगीना <i>kasangíná,</i> कसंगिताना <i>ka-</i> <i>sangitáná.</i>	कांपना, धरधराना.
Tribe, <i>n.</i>	पारी <i>pári.</i>	गोत्र.
Trouble, <i>v.</i>	विट्टे कीञ्जाना <i>witté</i>	दुख देना.
Trough, <i>n.</i> [<i>n.</i>	डोंगा <i>dongá.</i> [<i>kiáná.</i>	डोंगा, डोंगी. [नल.
Tube in oil-press	पिटला <i>pitlá.</i>	तेल निचोड़ने का
Turmeric, <i>n.</i>	कमका <i>kamká.</i>	हलदी.
Turn, <i>v. i.</i>	वलीताना <i>walitáná.</i>	घूमना.
— <i>v. t.</i>	तिरहताना <i>tirahtáná</i>	घुमाना.
— back, <i>v. t.</i>	मल्लहताना <i>mallahtá-</i>	लौटाना.
Twin, <i>n.</i>	येमाल <i>yemál.</i> [<i>ná.</i>	यमक, यमल.
Two, <i>num.</i>	रख <i>raṅḍ.</i>	दो.
Umbrella (of leaves), <i>n.</i>	कालो <i>kálo.</i>	पत्तों का छाता.

English.	Gondi.	Hindi.
Umbrella (ordinary, <i>n.</i>)	छानी <i>chhání.</i>	छाता.
Upon, <i>prep.</i>	परों <i>parron.</i>	पर.
Urine, <i>n.</i>	नकुल <i>narkul.</i>	मूत, मूत्र.
Us, <i>pron.</i>	माकुन <i>mákun.</i>	हमको.
Vegetable, <i>n.</i>	कुसरी <i>kuerí.</i>	तरकारी, साग.
— (cooked), <i>n.</i>	चकना <i>chakná.</i>	पकी हुई तरकारी.
Vein, <i>n.</i>	चीरा <i>chirá.</i>	नाड़ी.
Verandah, <i>n.</i>	परछी <i>parchhí.</i>	परछी.
Vetch, <i>n.</i>	पुरपुल <i>purpul.</i>	उर्दी.
Village, <i>n.</i>	नार <i>nár.</i>	गांव.
Virago, <i>n.</i>	डोंड़हरे <i>donrhare.</i>	लड़ांकी.
Voice, <i>n.</i>	लेंग <i>leng.</i>	शब्द.
Waist, <i>n.</i> [<i>n.</i>]	नन्नी <i>nanní.</i>	कमर.
— cloth (men's)	गांडाल <i>gándál.</i>	धोती.
— — (women's)	आचुल <i>áchul.</i>	साड़ी.
Wait, <i>v.</i> [<i>n.</i>]	पोसाना <i>posáná.</i>	ठहरना.
Walk, <i>v.</i>	ताकाना <i>tákáná.</i>	चलना.
— (cause to), <i>v.</i>	ताकसहताना <i>táksah-</i> <i>táná.</i> [<i>kíáná.</i>	चलाना.
— (slowly), <i>v.</i>	गोस्ली कीआना <i>goslí</i>	धीरे चलना.
Wander, <i>v.</i>	तिड़िताना <i>tiritáná.</i>	घूमना.
Warm, <i>adj.</i> [<i>v.</i>]	कास्ताल <i>kástál.</i>	गरम.
— (oneself),	आराना <i>áráná.</i>	तापना.

English.	Gondi.	Hindi.
Wash, <i>v.</i>	नुरीना <i>nurráná</i> , नुर्सी येना <i>nursí</i> <i>yená</i> . [<i>tatáná</i> .	धोना.
— (clothes), <i>v.</i>	मुकसी तताना <i>suksí</i>	कपड़े धोके लेझाना.
Watch, <i>v. t.</i>	केपाना <i>kepáná</i> .	रखाना.
Water, <i>n.</i>	येर <i>yer</i> .	पानी.
Wax (of ear), <i>n.</i>	कोरंगेड <i>koranged</i> .	कान का खूंट.
Way, <i>n.</i>	सरी <i>sarí</i> .	राह, मार्ग.
We, <i>pron.</i>	मम्माट <i>mammát</i> , मम्माड़ <i>mammár</i> .	हम.
Weak, <i>adj.</i> [<i>v.</i>	सीरतोर <i>sírtor</i> .	दुर्बल.
Weave together	किच्चाना <i>kichcháná</i> .	गूथके बनाना.
Web, <i>n.</i>	कुस्सो <i>kusso</i> .	जाला.
Wedding, <i>n.</i>	मड़मीं <i>marmin</i> .	विवाह.
Weep, <i>v.</i>	अड़ाना <i>aráná</i> .	रोना.
Weevil, <i>n.</i> [<i>adj.</i>	नूसी <i>núsí</i> .	घुन.
Well (of health),	नहना <i>nahaná</i> .	अच्छी तरह से, अच्छा
Wet, <i>adj.</i>	पाहनाल <i>páhnál</i> .	गीला.
— (to be), <i>v.</i>	नांदाना <i>nándáná</i> .	भीगना.
What? <i>pron.</i>	बाल <i>bál</i> .	क्या.
When, <i>adv.</i>	अस्के <i>aske</i> .	जब.
When? <i>adv.</i>	बस्के <i>baske</i> .	कब.
Whence? <i>adv.</i>	बग्गाहड़ा <i>baggáhará</i> , बग्गाटाल <i>baggá-</i>	कहाँ से.
Where? <i>adv.</i>	बग्गा <i>baggá</i> . [<i>tál</i> .	कहाँ.
Wherever, <i>adv.</i>	बगने <i>bagane</i> .	जहाँ कहीं.

English.	Gondi.	Hindi.
Whiskers, <i>n.</i>	कट्टे <i>katte</i> .	गाल मौँछा.
Whistle, <i>n.</i>	सीसरी <i>sísarí</i> .	सीती.
White, <i>adj.</i>	पण्डरी <i>panṇarí</i> , उजरो <i>ujaro</i> .	उजला.
Whitewash, <i>n.</i>	चुई <i>chuí</i> .	चूना.
Whither? <i>adv.</i>	बेक <i>bek</i> , बिक्के <i>bikke</i> .	किधर.
Who? <i>pron.</i>	बोर <i>bor</i> .	कौन.
Whom? <i>pron.</i>	बोन <i>bon</i> .	किसको.
Why? <i>adv.</i>	बारी <i>bárí</i> .	क्यों.
Wife, <i>n.</i>	माइजू <i>máijú</i> .	पतनी.
— 's brother,	सेरैन्दू <i>serrandú</i> .	साला.
Wild, <i>adj.</i> [<i>n.</i>	खेड़ा <i>kherá</i> .	बनैला, जंगली.
Wind, <i>n.</i>	वरी <i>varí</i> .	हवा.
Winnow, <i>v.</i>	तुरेहताना <i>turehtáná</i> .	उसाना.
Wine, <i>n.</i>	दारंगा <i>dárangá</i> , कल <i>kal</i> .	मदिरा. १
Wipe, <i>v.</i>	उस्माना <i>usmáná</i> .	पोंछना.
Wish, <i>v.</i>	पड़कीना <i>paṛkíná</i> .	चाहना.
Within, <i>prep.</i>	रोपा <i>ropá</i> .	भीतर.
Wolf, <i>n.</i>	बोधाल <i>bodhál</i> .	भेड़िया, हुंड़ार.
Woman, <i>n.</i>	अर <i>ár</i> .	स्त्री.
— who forces a man to take her to wife.	सैवारी <i>sáiwárí</i> .	जो पुरुष के घर में ब्याह करने को घुस जाती है.
— 's female friend.	संगो <i>sángo</i> .	सखी.

English.	Gondi.	Hindi.
Wood, <i>n.</i>	कटिया <i>katiyá.</i>	लकड़ी.
World(upper), <i>n.</i>	जामू दीप <i>jámú díp.</i>	परलोक.
—— (this), <i>n.</i>	सिंगार दीप <i>singár díp.</i>	इसलोक.
—— (lower), <i>n.</i>	अलोप दीप <i>alop díp.</i>	पाताल.
Worm, <i>n.</i>	पुड़ी <i>purí.</i>	कीड़ा.
Worship (in, to bury eggs)	डाबुर जीसहताना <i>dá-bur jisहतáná.</i>	पूजा में अंडों को गाड़ देना.
Wound, <i>n.</i>	करम <i>karam.</i>	घांव.
Wrist, <i>n.</i>	मुरुआ <i>muruá.</i>	कलाई, गट्टा.
Yawn, <i>n.</i>	वही <i>wahí.</i>	जमहाई.
Years, <i>n.</i>	वरसां <i>warsán.</i>	वरसां.
Year (this), <i>n.</i>	येड़ <i>yenr.</i>	आसों.
—— (last), <i>n.</i>	नीरे <i>níre.</i>	उस वरस.
Yes, <i>adv.</i>	इंगे <i>inge.</i>	हां.
Yesterday, <i>n.</i>	निन्ने <i>ninne.</i>	कल.
You, <i>pron.</i>	इम्माट <i>immát,</i> इम्माड़ <i>immár.</i>	तुम.
Young (of animals), <i>n.</i>	चीवाल <i>chíwál.</i>	बच्चा.
—— (man), <i>n.</i>	रप्पोड़ <i>rappor.</i>	जवान.
Your, <i>pron.</i>	मीवोर <i>míwor,</i> मीवा <i>míwá.</i>	तुम्हारा, तुम्हारी.

 EXAMPLES OF SHORT GONDI SENTENCES.

बोर बारी किलीतातोर *bor bári kilitátor*. Who is calling out? and why?

बारां इम्मा इदेन वहता पोरतीतोनी *báráṅ immá iden wahtá porítóní*. Are you able to explain this?

नाकुन कूर कूसनाके इग्गाहड़ा हन्दाले आयाल *nákun kúr kúsnáke iggáhará handále áyál*. I must start from here at cock-crow.

कंछी इर्राइ *kenchhí irrár*. Listen attentively.

नर्का कुड़ो ते पुलियाल बाहुन किलीन्द इम्माइ कंजतीइ धों हिल्ले *narká kuṛo te puliyál bahun kilínd immáṛ kenj-tír dhoṅ hille*. How the tiger was calling out at night in the hill! did you hear or not?

कोपा ना नेदे वल्ले वियार पिरता ओर अहताले वोसहतानुर *kopá ná nede walle wiyár pirtá or ahtále wo-sahtánur*. In Kopá's field much rubbish has sprung up, he is going to take men to root it up.

फागू इसारी रोते हिल्लेन्दुर ओर ओन मिरहक्सोरे हत्तुर *Phágú isárí rote hillendur or on mirahksore hattur*. Phagu is not now in the house, he has gone to look for him.

पोइना इग्गा सैवारी नेंगता अनि तिन्नाके कमका दोस्ता *poiná iggá sáiwárí nengtá ani tinnáke kamká dostá.*

A would-be wife has made her way into the head-man's house, and after eating has thrown turmeric on him.

पेड़गाल करसनाके अरसी हत्तुर *peḍgál karasnáke arsí hattur.* The boy playing has fallen down.

नीकुन तव्वीता थों हिल्ले *níkun tawwítá dhon hille.* Can you see or not?

चरु ते येर तोरसेना *charú te yer torsená.* Pour (me) out water from the brass vessel.

धनिया तुन नुरसी नच्छुम *dhaniyá tun nursí nachchhum.* Clean out the plate.

नन्ना वेसीले ज़ारी कुइयाका *nanná wesíle járí kuiyáká.* I will cut grass for thatching.

विच्छोके हन किलीसी तरा *wichchhoke han kilísí tará.* Run and call him here.

नवरियाल डावुर जीसहताले वासी मत्तोर *Nawariyál dābur jisahatále wásí mattor.* Nawariyál had come to bury eggs (in poojah).

ओना येटी नत्तता *oná yetí natt'tá.* His goat has borne a young one.

निच्छी मन सांगो नन्ना सोई येत्कुन वायितोना, निलतोना *nichchhí man sāngo nanná soí yetkun wayi-toná, niltoná.* Wait a moment, friend, I too am coming to fill water. (Answer) I am waiting.

सरापी येच्छीकुन रच्चा ऊसुम *sarāpī yechchhīkun rachchā úsum*. Bring cow-dung and plaster the court-yard.

सवोटे छूछू नंगता तान टंडसुम *sawoṭe chhūchhū nangtā tán ṭanṛsum*. A musk-rat has got among the salt, take it out.

नावा वानाके इम्मा पोसा *nāwā wānāke immā posā*. Wait till I come.

सरपूहक करीले हन्जी मत्तोरम *sarpūhk karīle hanjī mat-toram*. We had gone to put on our shoes.

सरदे हन्नाके ओर मुलोल छौवा पन्तुर *sarde hannāke or mulol chhowwā pantur*. Going along the road he found a young hare.

ढाली पाल ऊहतानुर *ṭālī pāl úhtānur*. He will give (you) to drink cow's milk.

जावा वैमीत उन्नेके वायोरे *jāwā wāisit unnek wāyore*. The *penjh* is cooked, (but) those who drink it have not come.

नावा ननतुन बाल आता *nāwā nantun bāl átā*. What has happened to my loins?

ओर कत्तुर नन्ना कोठी ओहची कहची सीतान बाहे आयी नन्ना पुन्नोन *or kattur nannā koṭhī ohchī kahchī sītān bāhe āyī nannā punnon*. He said, I have burst the granaries and measured (the grain); whatever be wrong, I know nothing of it.

पिटला ते नूंगनी टंडतुर *piṭlā te nūngnī ṭanṛtur*. He has taken the tilli-oil from the oil-stick.

अग्गाहडा तल्हकदान बाल किएना *aggáhará talhk'dán bál kiená*. I asked for it from there, what else could I do.

पोइना इग्गा कोषतार वातां *poiná iggú koshtár wátán*. Hindu women have come to the head-man's house.

कोइताहक कल उन्जीकुन येदानूं *koitáhk kal unjikun yendánún*. Gond women drinking wine will dance.

नीवा इद परोल बोर वीसतुर *níwá id parol bor wístur*. Who gave you this name?

कलवाल नारी कलसी वोतुर *kalwál nári kalsí wotur*. A thief yesterday, stealing, carried (it) off.

पही येटींना रोपा मेहताता *paddí yetínná ropá mehtátá*. A pig is feeding among the goats.

कोपाले भांडी उघे कालतोर *kopál bhánṛí ughe káltor*. The herdsman is collecting his dues.

नाल्क धियां आतुं ओन अकीं बैता *nálk dhiyán átun on arkí báitá*. He has had fever for four days.

ओना कन तेदतुं *oná kan tedtún*. His eyes are inflamed.

इम्मा करू मिन्नी सायिमा *immá karrú minne sáyimá*. Do not die of hunger.

ओन येक अस्ता *on yetk astá*. He is thirsty.

नावा पिर नोयुन्द *náwá pir noyund*. My stomach was aching.

ओर विच्छोरे बयाल ते मीड़ सीतुर *or wichchhore bayál te mír sítur*. Running he fell down in the hemp.

अरमी दामनी तुन उरहचीकुनं डैसाल *armí dámni tun ur-rahchikun dáisál.* The buffalo breaking its rope will run away.

पाल पीरा कासहची ईरा *pál pírá kásahchí irrá.* Milk the cow, and warm and put away the milk.

नना मीकुन वहतातोना इस्सुर ईताल बप्पोरे केमाड़ *nanná míkun wahtátoná issur ítál bappore kemár.* I am explaining (it) to you, so never do so again.

इद आयि पोरीताता पे अद हिल्ले आयि परो *id áyi porítátá pe ad hille áyi paro.* This is possible, but that is not possible.

नाटे मन्मा *náte manmá.* Don't remain in the village.

इम्मा बोनी आन्दी *immá boní ándí.* Who are you? or, Where are you from?

बग्गाटोर कोसुर मी नाटे वान्दुर *baggátor kosur mí náte wándur.* From what place were the Hindus who came into your village.

पिरै अराता *pirr arátá.* Rain falls.

गाज मिरसीलता *gáj mirsiltá.* Lightning is flashing.

माव्क नांदीतां *máwk nándítán.* The deer are getting wet.

बोर वहेर *bor wáher.* Who could tell.

पिंडी नोरा *piṇḍí norá.* Grind the wheat.

सारी सुरी *sárí surrá.* Bake the bread.

वलीना वलीनाके नना दोरसी हत्तान *walíná walínáke nanná dorsí hattán.* Going about hither and thither, I got tired.

दिकड़ी तारा *dikarí tárá*. Spread the clothes.

घोर बस्के आतुर *or baske átur*. When was he born?

अद अवेटे हिल्ले पोहो *ad aweṭe hille poddo*. There was no room for it in that.

ओरून पाटा वारीले बोर करहतुर *orún páṭá wárilē bor karrahtur*. Who taught them to sing songs?

बाहे आयेर नना हनेना *báhe áyer nanná hanená*. I go whatever happens.

नीकून बाल आता अद कियतोनी इद हिल्ले केवी *níkun bál átá ad kiyátoní id hille kewí*. What has come to you! you do that and don't do this.

नेना लेंग इग्गाहडा केच्छी अरता *oná leng iggáhará keṇchchhí arrátá*. His voice makes itself heard from here.

नना वासी अवहन्दान *nanná wosí awahandán*. I took (it) away and conveyed (it) there.

वल्ले नर्का आसीत *walle narká ásít*. Many nights have passed.

इंगा कूरकी वायिताता *ingá kúrkí wáyitátá*. Now sleep is coming (over him).

हन्ते सुन्जा *hante sunjá*. Go and sleep.

अहेनोर मोइदो तान पोहची सीतुर *addenor moido tán pohchí sítur*. Her husband has deserted her.

कोरियार मियार रन्डे कीन्दू *koriyár miyár ranḍe kíndū*.

The daughter-in-law and daughter both did (it).

कुर कूसीता *kur kúsítá*. The cock crows.

नै मुहचीता *nái muhchítá*. The dog barks.

- मल येदीता *mal yedintá*. The peacock dances.
- गाढो अट्टीता *gáto attítá*. She cooks the rice.
- येर निहताता *yer nihtátá*. She draws water.
- दिकड़ी सर्राता *dikrī sarrátá*. The cloth is rending.
- सूर बोत्तीता *súr bottítá*. The torch is burning.
- पीनी अस्सीता *píní assítá*. It is cold.
- अही तर्राता *addí tarrátá*. It is hot.
- मम्माट आरतम *mammát ártam*. We have warmed ourselves.
- इम्माड़ आरन्दीड़ *immár úrandír*. You were warming yourselves.
- सेनाल लकन्दा वातुर दोरतुर आतेके इंगा और रोमीतोर ~~सोती~~
lakandá wátur dortur áteke ingá or romítor.
 The old man came from far, he is wearied with coming, now he is resting.
- और तनवा येटीन ममदुर साधु तेन राइ रुपयान्क ऐतुर *or tan-wá yetín mamdur sádhu ten rañ rupayánk yetur*. He was selling his goat, the devotee got it for two rupees.
- नन्ना कुड़ो ते कटियां नर्कीले दाका अनि पाउर आकी ततका
nanná kuro te kaṭiyāñ narkīle dáká ani páur ákí tatká. I am going to the hill to cut wood and to bring mahulain leaves.
- नीवा कुर्क मेस्क दोस्ता मूइ मेस नाकुन सीसहचुम *níwá kurk mesk dostá múñd mes nákun síсахchum*. Your fowl has laid eggs, give me three eggs.
- कुरवी पोंगीता *kurwí pongítá*. The pitcher leaks.

नावा कोरका वराता *náwá korká warátá*. My cattle-shed leaks.

बोनई किलीसी तरा वेशी सानुर *bonái kilísí tará wesi sánur*. Fetch someone to thatch it.

ओर जारी लक्कीले हन्जी मत्तोर *or jári lakkíle hanjí mat-tor*. He was going to count grass (bundles).

नन्ना केपीले हन्दातोना *nanná kepíle handátoná*. I am going to watch (my field).

जावा उन्डाले डोप्पा अनि गाटो तिन्दाले कूनी किच्चाड़ *jáwá undále dōppá ani gáto tindále kúní kichchár*. Make a small plate of leaves for drinking *penjh* and a large one for eating rice.

नेदे वीतीले पुरपुल कहची वोयाकी *nede wítíle purpul kahchí woyáki*. Measure out *urda* and take it for sowing in the field.

हूडसोके मन *hūrsōke man*. Keep on the look-out.

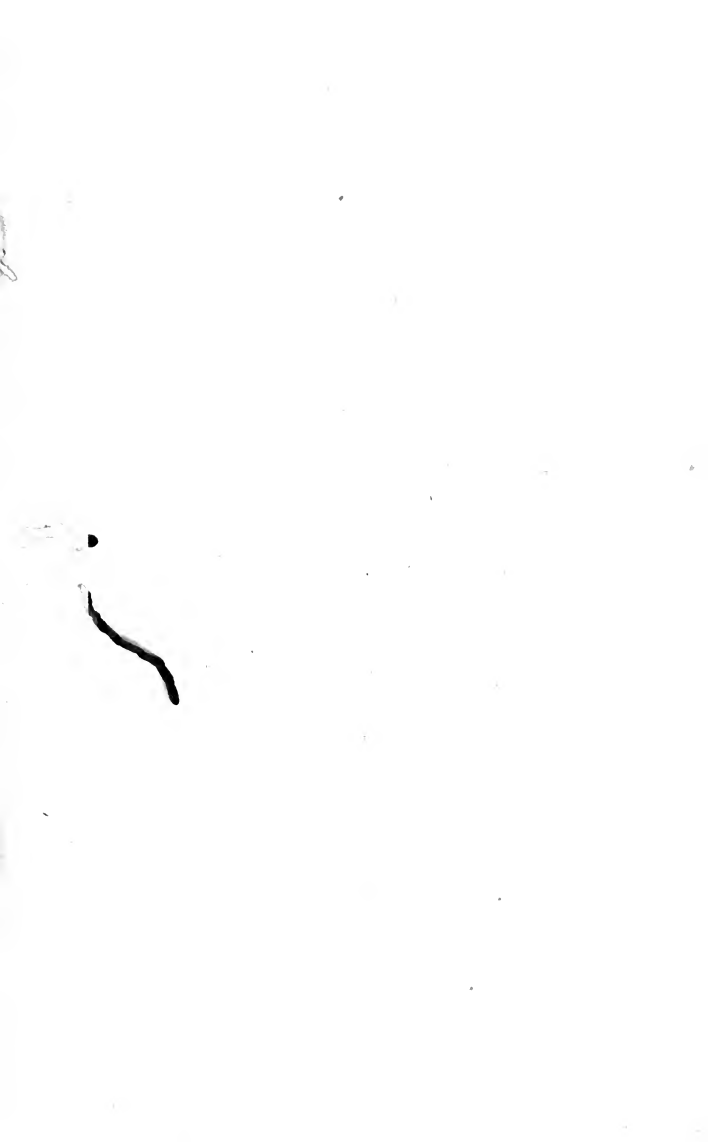
मीन्क बैयाले ओर कट्टा दोहन्दुर पे दोहनाके ओरसीत *mínk báiyále or kattá dohandur pe dohanáke orsít*. He was fastening together a frame-work for catching fish, but in doing it it broke.

तला तर्गता रैगत हिल्ले *talá targtá ráigt hille*. My head pains me, it does not get better.

हिल्ले नहनई अर्की वैयुन *hille nahanaí arki báiyun*. I am not well, I had fever.

नेर नारी पिरै जिञ्जार *ner nári pírr jiár*. To-day or to-morrow rain will fall.

CH
12-75

YB 80436

BENJ. F. GRAVELY
P. O. BOX 209
MARTINSVILLE, VIRGINIA, U.S.A.

